

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหารงานวิชาการก่อนและหลังการถ่ายโอนสถานศึกษาไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อกระบวนการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ) หลังการถ่ายโอน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.2 แผนนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545 – 2559)
  - 1.3 หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา
  - 1.4 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.5 การถ่ายโอนโรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ)
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ
  - 2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
  - 2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
  - 2.3 หลักการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
  - 2.4 กระบวนการบริหารงานวิชาการ
  - 2.5 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
3. ความพึงพอใจ
  - 3.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ
  - 3.2 ความหมายของความพึงพอใจ
  - 3.3 การวัดความพึงพอใจ
4. การวิจัยเชิงคุณภาพ
  - 4.1 การสังเกต
  - 4.2 การสัมภาษณ์

- 4.3 การสนทนากลุ่ม
- 4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
- 6. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 284 กำหนดให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยมาตรา 43 และมาตรา 289 กำหนดว่า การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 5) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐ เพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพ หรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ และนโยบายด้านการศึกษา มาตรา 80 (4) รัฐต้องดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 23)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 9 (2) กำหนดให้การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 41 และมาตรา 42 ประกอบด้วยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 21 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาตามความพร้อมความ

เหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น โดยให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประสานส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 5) หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมดังกล่าวจะใช้ประเมินในสามกรณี คือ กรณีจัดตั้งสถานศึกษาขึ้นใหม่ สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่เคยจัดกรณีขอเปลี่ยนแปลงประเภทการจัดการศึกษาสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาอยู่แล้ว และกรณีขอรับการถ่ายโอนสถานศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 11)

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องวิธีการและเงื่อนไขการแสดงถึงความสมัครใจให้โอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2549 ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 123 ตอนพิเศษ 7 ง ลงวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2549 ได้กำหนดวิธีการและเงื่อนไขการแสดงความสมัครใจของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การแสดงความสมัครใจด้วยเสียงข้างมาก ให้ใช้คะแนนเสียงของผู้มีสิทธิตามบัญชีรายชื่อแต่ละฝ่าย หากคะแนนเสียงความสมัครใจเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิ ให้ถือว่าสถานศึกษาแห่งนั้น แสดงความสมัครใจโอนสถานศึกษาไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี พ.ศ.2545–2559 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2549 : 1–11)

1.2.1 วิสัยทัศน์

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

1.2.2 ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่วัยแรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนา และวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัด ของตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบการงานอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และมีความสำนึกในความเป็นไทย

3. การจัดการบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดการบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4. การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน เป็นการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็ก และเยาวชน แก่เด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5. การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

1.2.3 วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย และให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมการสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับ ตามศักยภาพ และความสามารถของท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกาย และฝึกฝนกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้าน ร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของภารกิจ นันทนาการ และปรับเปลี่ยน พฤติกรรมเด็ก เยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้องใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการ ประกอบอาชีพให้มีงานทำ ไม่เป็นภาระแก่สังคม

7. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

1.2.4 แผนนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2545-2559

1. นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งรัดจัดการศึกษา ให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ให้ได้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุน ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

3. นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

4. นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา จัดระบบบริหารและการจัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อจัดการศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

5. นโยบายด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา วางแผนงานบุคคลเพื่อใช้ในการประสานข้อมูลและเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้

มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์สวัสดิการ ค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

6. นโยบายด้านหลักสูตร ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตรแกนกลาง และสาระหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของสังคม และชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

7. นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึก ในความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับ การศึกษา

8. นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรและการลงทุน เพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบัน สังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาและจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

9. นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียนเอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น

10. นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานด้านการศึกษา นันทนาการ กิจกรรมเด็กเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบบริการแก่เด็ก เยาวชน ประชาชนอย่างหลากหลาย เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

11. นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการ ระดมทุนและการจัดการนำวิทยาการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ การจัดการด้านการตลาดให้ได้มาตรฐาน และความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

12. นโยบายด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษา ส่งเสริม และอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น.

1.2.5 การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 41 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่น

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2549 และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กำหนดให้ถ่ายโอนภารกิจส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบจัดการศึกษา สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรม ส่งเสริมภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม โดยรัฐสนับสนุนให้ชุมชน องค์กรชุมชน และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ตามความพร้อมและความเหมาะสม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาบูรณาการ โดยนำเอาวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นมีความรู้และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปศึกษาอยู่ที่ห่างไกล ซึ่งจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของพ่อแม่ ผู้ปกครอง (สุภสิทธิ์ ภูภักดี. 2553 : 10)

ปัจจุบันมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 รูปแบบ คือ 1) องค์กรบริหารส่วนจังหวัด 2) เทศบาล 3) องค์กรบริหารส่วนตำบล 4) เมืองพัทยา และ 5) กรุงเทพมหานคร (สำนักงาน

เลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : คำนำ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีเทศบาลเพียงหน่วยงานเดียวที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่แล้ว ตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2545 : 2) ส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล เริ่มจัดการศึกษาตามภารกิจถ่ายโอนที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการกำหนดขึ้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ในระดับปฐมวัย คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เดิมกรมการพัฒนาชุมชนดูแล และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดของกรมการศาสนา ส่วนการศึกษาปฐมวัย (อายุ 4-6 ปี) และการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ การถ่ายโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้ถ่ายโอนได้เมื่อ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านเกณฑ์ประเมินความพร้อมตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ ก่อน (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2545 : 30-36) เห็นได้ว่าการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล มีภารกิจด้านการจัดการศึกษาที่ชัดเจน สามารถจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษา

1.3 หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา

หลักการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีหลักการดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 การมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

ความมีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ หมายถึง ความเป็นเอกภาพในการกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษา มีมาตรฐานและทิศทางในการจัดการศึกษาเหมือนกัน แต่เปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นเลือกวิธีดำเนินการที่หลากหลายได้ด้วยตนเอง ส่วนกลางจะเพียงแต่กำหนดนโยบายให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบมาตรฐาน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเท่านั้น

การเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการได้หลากหลายด้วยตนเอง เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 ที่มุ่งให้มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักการแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนชนในท้องถิ่น ทั้งยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลาย ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจขึ้นเพื่อที่จะพัฒนาการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สำหรับการจัดการศึกษานั้น ถึงแม้ว่าจะให้มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น รัฐยังต้องทำหน้าที่กำกับดูแล การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย กล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการ ศาสนา และวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานและ ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถ จัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐาน การศึกษา รวมทั้งเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาของท้องถิ่นตามที่ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

1.3.2 การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

มาตรา 39 การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ได้กำหนดให้กระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ทั้งการ บริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 41 กำหนดให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความ เหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น โดยมีเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่ประสานและส่งเสริม ให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

1.3.3 การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น

การกระจายอำนาจทางการศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อที่จะระดม ทรัพยากรจากทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามหลักการทุกฝ่ายมีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษา (All for education) และเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ชุมชน ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

การกระจายอำนาจทางการศึกษาให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ตลอดจนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ในพื้นที่สามารถเข้ามาเป็นกรรมการ ร่วมให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชน ประชาชน องค์กรและสถาบันสังคมกับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

1.3.4 การประหยัดค้ำค่า เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถตรวจสอบได้

การกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยยึดหลักประหยัด ค้ำค่า ค้ำเนิ่งถึงการดำเนินการที่ลดค้ำใช้จ่ายในการบริหารจัดการให้ได้ผล ประโยชน์ค้ำค่า ลดปัญหาความซ้ำซ้อนและความสูญเปล้ำ ในการจัดการ โครงสร้างสายการบริหารที่สั้นลง มีเพียงการบริหารระดับส่วนกลางและการบริหารระดับองค์กรปฏิบัติในท้องถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้การกระจายอำนาจยังเปิดโอกาสให้มีอิสระในการใช้ทรัพยากรบนหลักการของความค้ำค่า เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถตรวจสอบได้

ในการกระจายอำนาจทางการศึกษา ได้ปรับลดหน่วยงานให้มีขนาดเล็กกะทัดรัดเพื่อบริหารงานด้วยความมีประสิทธิภาพให้บังเกิดประสิทธิผลและปรับเปลี่ยนภารกิจจนทำให้ลดจำนวนเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานลงได้จำนวนมาก

1.3.5 ความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน

การกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยยึดหลักการความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น

ในการกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาที่มีพื้นที่พอเหมาะและค้ำเนิ่งถึงความเหมาะสมในด้านปริมาณงานที่ใกล้เคียงกัน และสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดความเป็นธรรม เท่าเทียมกันในการจัดการศึกษา และต้องจัดการบริหารงานตามหลักการกระจายอำนาจ มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ประกอบด้วย 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคลากร และการบริหารงานทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 1)

1.4 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

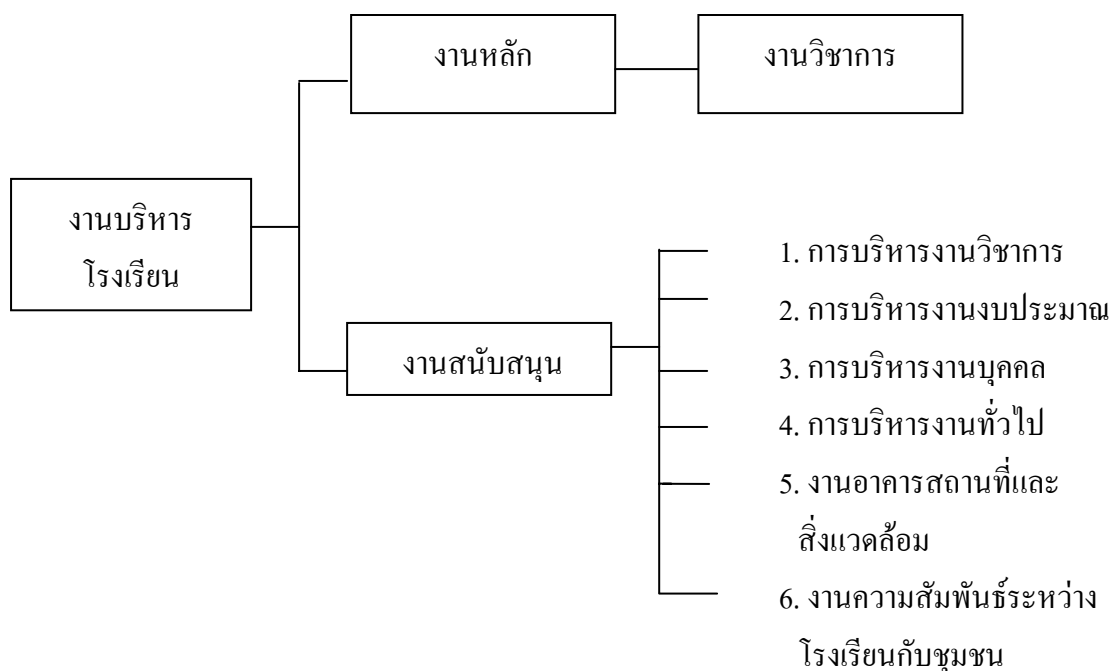
เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐต้องโอนภารกิจในการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการจัดการทั้งหมด ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ตามแนวของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นการดำเนินการในระยะยาว เรื่องการจัดการศึกษา จึงควรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมทางทรัพยากรบุคคล และมีความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และผ่านการประเมินตามเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ตามมาตรา 42 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็น

ผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาเอง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะทำหน้าที่เพียงการประสานงานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา แต่รัฐก็ยังคงกำกับดูแลการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ต่อไป ทั้งในด้านการควบคุมมาตรฐานการศึกษาและด้านอื่น ๆ และสามารถเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2549 : 5)

1.4.1 การบริหารงานโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเข้าใจแนวคิดหลักในการบริหารโรงเรียนเพื่อว่าในการบริหารงานจะได้ปฏิบัติได้ตรงเป้าหมายไม่เสียเวลาและทรัพยากรต่าง ๆ โดยเปล่าประโยชน์ การบริหารโรงเรียนมีขอบข่ายครอบคลุมงานหลายด้านด้วยกัน ซึ่งการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพได้กำหนดขอบข่ายของงานบริหารโรงเรียนไว้ 6 งาน คือ 1) งานวิชาการ 2) งานกิจการนักเรียน 3) งานธุรการ การเงินและพัสดุ 4) งานบุคลากร 5) งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม 6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2549 : 29)

งานทั้ง 6 งาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หลักของการบริหารโรงเรียนจะเห็นว่า เป็นงานทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักโดยตรง ดังนั้น จึงอาจแบ่งงานบริหารโรงเรียนทั้ง 6 งาน เป็น 2 ประเภท คือ

ภาพประกอบ 2 ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

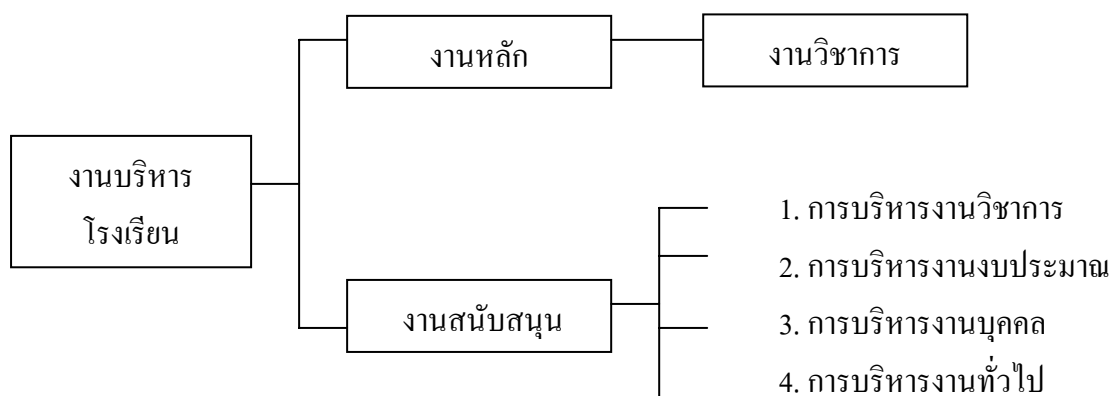
ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2549 : 29

จากบทสรุปของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 ก : 34) ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนไว้ 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป

เมื่อพิจารณาเทียบกับวัตถุประสงค์หลักของการบริหารโรงเรียน จะเห็นว่างานวิชาการเป็นงานที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักนั้นโดยตรง จึงแบ่งงานบริหารโรงเรียนทั้ง 4 งาน ออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. งานหลัก เป็นงานที่เป็นไปเพื่อให้แก่นักเรียนบรรลุจุดหมายของหลักสูตรโดยตรง คือ งานวิชาการ

2. งานสนับสนุน เป็นงานที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติงานหลักเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ดังแสดงในภาพ 3

ภาพประกอบ 3 ขอบข่ายการบริหารงาน โรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 ก : 34

สรุปในการบริหารงานโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเห็นว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของการทำงานในโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลผลิต คือนักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร องค์กรประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการ ได้แก่ผู้บริหาร ซึ่งทำหน้าที่บริหารและบริหารหลักสูตร ครูผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนเป็นผลผลิตของการจัดการด้านวิชาการ โปรแกรมการเรียนการสอนเป็นแผนหลักของการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นงานสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านวิชาการ

1.5 การถ่ายโอนโรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ)

โรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ) ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านหัวไผ่ ตำบลบางนมโค อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ 13110 เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ปัจจุบันโรงเรียนได้รับอนุมัติให้ถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษาจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเทศบาลตำบลบางนมโค อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549

โรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1 และ 2 แห่งแรกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่ถ่ายโอนไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปีการศึกษา 2549 และเทศบาลตำบลบางนมโค ได้จัดสรรงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ

2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจหลักของการบริหารโรงเรียน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 142) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

กมล ภู่งประเสริฐ (2545 : 6) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง ประกอบด้วยงานหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 14) ได้ให้ความหมายของการบริหารวิชาการของสถานศึกษาที่แท้จริงนั้นมีความหมาย และขอบเขตกว้างขวางมากกว่าตัวหลักสูตร และการสอน แต่จะมีหลักสูตรเป็นแกนกลาง โดยเฉพาะในกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรจะเป็นตัวกำกับเนื้อหา ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิด ในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านผู้เรียน ผู้สอน โดยหลักสูตรจะเป็นตัวกำกับเนื้อหา ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์

2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญ และเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน มีผู้ให้ทัศนะไว้หลายประการ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 33) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจให้การบริหารจัดการ ไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะนำไปสู่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

ซุมศักดิ์ อินทร์รัชย์ (2546 : 2) ได้ให้ความสำคัญของงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญมากที่สุด ผู้บริหารทุกคนควรมีความรับผิดชอบงานวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของสถานศึกษา คือการให้บริการทางวิชาการ ผู้บริหารมีหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ โดยทำงานร่วมกับผู้สอนกระตุ้นเตือนให้คำแนะนำ และประสานงานให้ผู้สอนทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในด้านการสอน การวิจัย และการบริหารวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 1) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานทางด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัด โปรแกรม การศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา

ปัญญา แก้วกีฐ (2545 : 17) กล่าวว่างานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 15) กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่า เป็นงานหลักที่เป็นหัวใจของโรงเรียน มีหลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการ ให้กำกับกระบวนการผลิต และกำกับการจัดระบบงานในส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ตอบสนองและสนับสนุนการทำงานของโรงเรียนให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ให้ได้คนที่เป็นคนที่มีสมรรถนะ งานวิชาการจึงเป็นงานศูนย์กลางของโรงเรียน ครอบคลุมโรงเรียนทั้งระบบ

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 56) ได้ให้ความสำคัญการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารด้านอื่น ๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็เป็นส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของการบริหารงานวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้และนับว่างานวิชาการเป็นงานหลักที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของผู้บริหารต้องมีการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจุดมุ่งหมายคือ ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงานและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีบทบาทในการมีส่วนร่วมบริหารงานในสถานศึกษา จำเป็นจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การระดมทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ การมอบหมายงานและการควบคุม กำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บังเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 หลักการเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 25) หลักการบริหารงานวิชาการเป็นแนวคิด เพื่อปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จในการบริหาร งานวิชาการจำเป็นต้องมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาคุณภาพ (Quality management) เป็นการบริหารงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ องค์ประกอบของคุณภาพที่เป็นตัวชี้วัดคือผลผลิตและกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ พัฒนาศักยภาพ เป็นที่ยอมรับของสังคมในระดับสากลมากขึ้น โดยอาศัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ

2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการบริหารได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอตลอดเวลา โดยทุกคนในหน่วยงานมีส่วนร่วมเสนอแนะปรับปรุงและพัฒนา หลักการมีส่วนร่วมต้องการให้ทุกคนได้ร่วมกันทำงาน ซึ่งลักษณะของงานวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย อาจดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการวิชาการ ซึ่งจะมีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น การมีส่วนร่วมต้องเริ่มจาก การร่วมคิดร่วมทำ และร่วมประเมินผล

3. หลักการ 3 องค์ประกอบ (3-E) ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัด

- 3.1 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรในขณะดำเนินการก็สามารถ

ปรับปรุงแก้ไขได้ มีประสิทธิภาพเน้นไปที่กระบวนการ (Process) การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

3.2 หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึงได้ผลผลิต (outputs) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ มีทักษะเพิ่มขึ้น รวมทั้งการคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ

3.3 หลักประหยัด (Economy) หมายถึง การใช้เวลาน้อย การลงทุนน้อย การใช้กำลังหรือแรงงานน้อย โดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรทางการบริหาร แต่ได้ผลผลิตตามที่คาดหวัง

4. หลักธรรมาภิบาล (Good governance) หมายถึง การกำกับที่ดีการดูแลอย่างดีประกอบด้วย

4.1 เป้าหมายต้องสอดคล้องต่อความต้องการหรือความจำเป็นของสังคมหรือชุมชน

4.2 มีความโปร่งใส (Transparency)

4.3 ทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ

4.4 กระบวนการบริหารต้องมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และได้ประสิทธิผล (Effectiveness)

5. หลักความเป็นวิชาการ (Academic) หมายถึง ลักษณะที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระของวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 6-7) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการมีหลักการบริหารคือ

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ลาออกกลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียน นักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ ทักษะคุณภาพและการจัดการได้

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 143) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการจะเปลี่ยนแปลงไปตามสาระสำคัญของหลักสูตร และนโยบายการบริหารของหน่วยงานระดับกรม การดำเนินงานกิจกรรมวิชาการต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ผู้บริหารฝ่ายเดียวไม่สามารถชี้แจงได้ในทุกเรื่อง จึงจำเป็นที่คณาจารย์ ทีมงาน หรือแม้แต่คณะกรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการบริหาร นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบ และ

ประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณที่มีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากหลักการบริหารงานวิชาการดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีหลักการในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารงานวิชาการ และปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ร่วมกัน ทำให้บุคลากรและผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจ นักเรียน นักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ พัฒนาศักยภาพ เป็นที่ยอมรับของสังคม

2.4 กระบวนการบริหารงานวิชาการ

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 50-51) กล่าวว่า ในการบริหารงานวิชาการ เมื่อพิจารณาในแง่ของกระบวนการ มีหลักการบริหารพอสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผนก่อนการดำเนินงาน ผู้บริหารจำเป็นต้องวางแผนงานด้านวิชาการเอาไว้ โดยกำหนดนโยบายปฏิบัติงาน การจัดระบบงาน การกำหนดวิธี จัดบุคลากร จัดทำโครงการ และแผนปฏิบัติงาน จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานดำเนินไปตามเป้าหมายและขั้นตอนของแผนที่วางไว้ โดยให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนด้วย

2. ขั้นการจัดดำเนินการ ผู้บริหารจะต้องควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ได้แก่ การจัดทำแผนการสอนในแต่ละวิชา การจัดโครงการสอนซ่อมเสริม โครงการส่งเสริมเด็กเรียนดี การแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ตลอดจนการจัดให้มีห้องสมุด โรงเรียนการให้บริการเกี่ยวกับสื่อการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ และการจัดรวบรวมเอกสารการสอน คู่มือครู

3. ขั้นส่งเสริมและควบคุมงานด้านวิชาการ ผู้บริหารจะต้องติดตามและควบคุมงานวิชาการให้ได้มาตรฐานได้แก่ การสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการ การส่งเสริมงานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 5 - 6) ได้กำหนดกระบวนการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. ขั้นก่อนดำเนินการ จะเป็นการกำหนดนโยบายและวางแผนด้านวิชาการ ดังต่อไปนี้

- 1.1 จัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 1.2 จัดสภาพงานวิชาการและวิธีการทำงาน
- 1.3 จัดครูอาจารย์เข้าสอน
- 1.4 จัดทำโครงการสอน
- 1.5 จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน

1.6 จัดตารางสอน

1.7 ปฐมนิเทศนักเรียน

1.8 การลงทะเบียนเรียน

2. **ขั้นการดำเนินงาน** เป็นขั้นที่จัดและดำเนินงาน รวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ให้

2.1 การดำเนินงานการสอนตามหลักสูตร โดยการดูแลให้การสอนเป็นไปตามโครงการสอนในแต่ละวิชา เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

2.2 การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดโครงการสอนซ่อมเสริม โครงการส่งเสริมเด็กเรียนดี โครงการส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเอง การจัดชุมนุมต่าง ๆ ลูกเสือและเนตรนารี มีการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ตลอดจนการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จัดให้มีห้องสมุดโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า

2.3 งานเกี่ยวกับการบริหาร การส่งเสริมให้มีการให้บริการเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อช่วยเหลือครูในด้านการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการจัดรวบรวมเอกสารคำสอน คู่มือครู รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น อาคารสถานที่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

3. **ขั้นส่งเสริมและติดตามผลในด้านวิชาการ** เพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการ ผู้บริหารควรมีการส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาและประเมินผลงานด้านวิชาการ ดังนี้

3.1 ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ

3.2 สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการ ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมาย และนโยบายที่เหมาะสมกับโรงเรียน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

3.3 ริเริ่มและสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานด้านวิชาการ

3.4 จัดบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านวิชาการ

3.5 จัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

3.6 จัดตั้งคณะทำงานทางวิชาการขึ้น ลักษณะของคณะอาจจัดรวมกันเป็นคณะครูในแผนกเดียวกัน มาร่วมกันทำงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3.7 ส่งเสริมให้จัดตั้งชุมนุมหรือชมรมทางวิชาการ เพื่อจัดกิจกรรมและเผยแพร่ทางด้านวิชาการ

3.8 ส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมประชุมสัมมนาฝึกอบรม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ และเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ

3.9 ส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 7 - 8) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ

1. การวางแผนพัฒนา หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการวางแผนที่มีพื้นฐานมาจากสภาพที่เป็นปัญหา หรือความต้องการที่จะพัฒนางาน และกำลังงบประมาณ ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยงานต่อไปนี้

- 1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์
- 1.2 การกำหนดภารกิจ หรือพันธกิจ
- 1.3 การกำหนดจุดมุ่งหมาย
- 1.4 การกำหนดกลยุทธ์
- 1.5 การกำหนดแผนงาน / โครงการ

2. การนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย

2.1 การจัดองค์กร หรือจัดบุคลากรเข้ารับผิดชอบงาน ได้แก่ การกำหนดหัวหน้างาน/หัวหน้าโครงการ ผู้ดำเนินงาน และภารกิจของผู้รับผิดชอบ

- 2.2 การสั่งการหรือมอบหมายงาน
- 2.3 การควบคุมงาน
- 2.4 การติดตามกำกับ
- 2.5 การประสานงาน
- 2.6 การนิเทศงาน

3. การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้

- 3.1 การประเมินระหว่างการดำเนินงาน
- 3.2 การประเมินเมื่อสิ้นสุดงาน
- 3.3 การรายงาน

ชุมศักดิ์ อินทร์รัชย์ (2546 : 37-39) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารงานวิชาการไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน เป็นขั้นเตรียมการโดยเริ่มจากการวิเคราะห์ สภาพปัญหา และความต้องการ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป รวมทั้งวิเคราะห์ความเป็นไปได้ แล้วจึงหาทางเลือกที่ดีที่สุด กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ จัดแผนงาน โครงการ จัดกิจกรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติการ วางแผนงานวิชาการจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ต่าง ๆ การวิเคราะห์

จุดเด่น หรือจุดแข็ง หากจุดอ่อนหรือสิ่งที่ต้องปรับปรุง พัฒนาการวิเคราะห์โอกาส และการจัดการเชิงรุก รวมทั้งสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ

2. ขั้นการจัดองค์การในสายงานวิชาการมีการจัดองค์การและระบบโครงสร้างโดยที่ผู้บริหารมอบความรับผิดชอบให้กับผู้ช่วยหรือรองผู้บริหารให้ทำหน้าที่งานวิชาการ และแบ่งงานไปตามลักษณะงาน ในแต่ละกลุ่มวิชา หมวดวิชา แผนกวิชา ภาควิชา คณะวิชา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การบริหารงานวิชาการจะต้องมีคณะกรรมการหรือสภาวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนของหน่วยงานภายใน ดูแล ควบคุม ส่งเสริม ให้การปฏิบัติงานวิชาการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในการบริหารงานวิชาการ จำเป็นต้องจัดฝ่ายรับผิดชอบแต่ละงานไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ 1) ฝ่ายทะเบียนและประเมินผล ซึ่งจะเกี่ยวกับการรับนักเรียนหรือผู้เรียน จัดทำทะเบียนผลการเรียนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ฝ่ายหลักสูตรและการสอน เกี่ยวข้องกับการจัดตารางสอน จัดชั้นเรียน จัดห้องเรียน จัดครูประจำวิชา ครูประจำชั้น จัดเอกสารและคู่มือ หรือหนังสือประกอบการสอน 2) ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ การศึกษาเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการจัดทำสื่อและอุปกรณ์ บริการเครื่องมือและเทคโนโลยี ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ตามลักษณะวิชา 3) ฝ่ายนิเทศงานวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อม พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง โดยการประชุม อบรม สัมมนา จัดระบบควบคุมมาตรฐานและประเมินผล 4) ฝ่ายส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดบริการห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ ศูนย์วิจัยและพัฒนาศึกษา เป็นต้น

3. ขั้นการจัดดำเนินงาน เป็นขั้นดำเนินงานตามแผนและโครงการหรือกิจกรรมที่วางไว้ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในขั้นของการวางแผนและการจัดองค์การผู้บริหารทำหน้าที่คอยกำกับให้คำปรึกษา ติดตามประเมิน ให้ขวัญกำลังใจ ส่งเสริมให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการ และผู้บริหารจะทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศงานภายใน ตามกระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพของผลผลิตอีกด้วย

4. ขั้นการนิเทศภายใน ในการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องอาศัยการนิเทศภายใน ซึ่งผู้บริหารต้องควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผล พร้อมทั้งให้ขวัญกำลังใจ และกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารทำกิจกรรมร่วมกับผู้สอนหรือผู้ปฏิบัติงาน การนิเทศภายในมีความหมายรวมถึงการนิเทศเรื่องหลักสูตรและการสอน โดยการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพสูงขึ้น และเป้าหมายที่ต้องการ คือคุณภาพของผลผลิต ดังนั้นกระบวนการนิเทศภายใน ได้แก่ การค้นหาวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการ การเลือกและกำหนดทางเลือก การให้ข้อมูลข่าวสาร การปฏิบัติตามแผน การประเมินผล และการให้ขวัญกำลังใจ

5. ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นตรวจสอบความก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลง และการพัฒนางานวิชาการเป็นระยะ ๆ เป็นการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่

กำหนดไว้ว่ามีปัญหา มีความสำเร็จหรือไม่ มีอุปสรรคอะไรบ้างที่ต้องแก้ไข ควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุงอย่างไร โดยการประเมินทั้งตัวบ่งชี้ กระบวนการ ผลผลิต และสภาพบริบททั่วไป เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานครั้งต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 2-35) ได้กำหนดกระบวนการบริหารงานวิชาการ จำนวน 4 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นพื้นฐานของการวางแผน จะต้องศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันศึกษา

2. การวางแผน เป็นการคิดคาดการณ์ล่วงหน้าหรือเป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร จะทำอย่างไร ใครทำ ที่ไหน เมื่อไร การวางแผนบริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน มีรายละเอียดขั้นตอนการทำงานชัดเจน มีระบบระเบียบสะดวกแก่การปฏิบัติ

3. การดำเนินการตามแผน ประกอบด้วย การควบคุม กำกับติดตามและนิเทศ เป็นกิจกรรมที่ต้องกำหนดผู้ปฏิบัติและวิธีปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนเป็นระบบ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ได้รับมอบหมายต้องปฏิบัติอย่างจริงจังตามที่กำหนด

4. การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ทราบผลการดำเนินงานว่าบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549 : 30) ได้กำหนดกระบวนการบริหารงานวิชาการ จำนวน 4 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
2. การวางแผน
3. การดำเนินการตามแผน
4. การประเมินผล

จากการศึกษาเอกสารของหน่วยงานและนักวิชาการต่าง ๆ ที่กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ กิติมา ปรีดีดิลก, ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, กมล ภูประเสริฐ, ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการให้มีความเหมาะสมกับสถานศึกษาที่โอนมาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาจัดเรียงหัวข้อที่มีความเกี่ยวข้องกันที่เหมือนกัน ดังตาราง 1

ตาราง 1 ตารางสังเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษาของหน่วยงานและ
นักวิชาการต่าง ๆ

ขั้นตอน	หน่วยงาน/นักวิชาการ						
	คิดมา	ปริยาพร	กมล	ชุมศักดิ์	สพช.	อปท	รวม
1. ขั้นการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการ					✓	✓	2
2. ขั้นการวางแผน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
3. ขั้นการจัดองค์การ				✓			1
4. ขั้นการดำเนินงานตามแผน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
5. ขั้นการนิเทศภายใน					✓		1
6. ขั้นติดตามประเมินผลและ ปรับปรุงแก้ไข	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6

จากตารางผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการ โดยได้สรุปแนวปฏิบัติ
ที่เหมือนกัน มาจัดเรียงลำดับ เป็น 3 ขั้นตอน ในการศึกษากระบวนการบริหารงานวิชาการของ
โรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ) คือ

1. ขั้นการวางแผน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การกำหนด
แผนงานและโครงการวิชาการประจำปี การจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน การจัดทำแผนการสอน
การจัดทำตารางสอน

2. ขั้นการดำเนินงานตามแผน ได้แก่ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การจัดบุคลากรเข้า
ทำงาน การดำเนินงานตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน จำนวน 10 งาน การจัด
กิจกรรมเสริมหลักสูตร การบริหารสื่อการเรียนการสอน

3. ขั้นการติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ การประเมินระหว่างดำเนินงาน
การประเมินเมื่อสิ้นสุดงาน การปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานวิชาการที่ไม่ได้ตามมาตรฐาน
ที่กำหนด การรายงานผลการดำเนินงาน

2.5 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งได้มีผู้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้

อูทัย บุญประเสริฐ (2540 : 35) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 6 งานดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ
2. การบริหารงานวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอน
4. การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ
5. การวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน
6. การประเมินผลทางวิชาการ

กมล ภู่งประเสริฐ (2545 : 9-16) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน 9 ประการดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร

1.1 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ โดยจัดเป็นกลุ่ม ๆ ไว้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.2 การกำหนดสาระมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิตและปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น โดยตรง แต่เนื่องจากมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางจะเขียนไว้ครอบคลุมค่อนข้างมาก ถ้าสถานศึกษาเห็นว่ามาตรฐานการเรียนรู้คืออยู่แล้วก็อาจกำหนดเฉพาะสาระการเรียนรู้เฉพาะท้องถิ่น ที่จำแนกตามช่วงชั้น

1.3 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการนำผลงานในข้อ 1.1 และข้อ 1.2 มาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้เป็นรายปี กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสมสำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จะต้องกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคและกำหนดหน่วยกิตให้เหมาะสม

1.4 จัดทำหน่วยการเรียนรู้โดยเฉพาะ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องนำเอกสารสาระการเรียนรู้ตามข้อ 1.3 ที่เกี่ยวเนื่องกันมาบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กัน แต่ละหน่วยการเรียนรู้จะประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และเวลาเรียน ซึ่งเมื่อรวมทุกหน่วยเข้าด้วยกันจะสมบูรณ์ตาม

หลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นรายภาคหรือรายปี แต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ต้องทำรายวิชา นอกจากนั้น ยังต้องดำเนินงานอื่น ๆ ตามที่กำหนดด้วย

2. การบริหารการเรียนการสอน

2.1 การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับ หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง การให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้

2.2 การกำหนด การเตรียมการ และการจัดการหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ สื่อ อุปกรณ์ก็จะเป็นสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติ เช่น หนังสือค้นคว้าที่จัดมาให้ในการสอนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ การเตรียมห้องปฏิบัติการต่าง ๆ การเตรียมขั้นตอนการปฏิบัติที่จะช่วยพัฒนาความคิด การเตรียมคำถามที่ใช้กระตุ้นความคิด เนื่องจากโรงเรียนทั้งหลายมีสื่อการเรียนการสอนอยู่มาก จากการจัดหา รวบรวมและสะสมมาตลอด จึงควรมีการสำรวจสิ่งที่มีอยู่แล้ว ก่อนที่จะเตรียมการจัดการหาสิ่งที่ยังขาดแคลนตามกำลังของสถานศึกษา ควรจะเน้นสื่อที่มีในท้องถิ่น

2.3 การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียน ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา ตามแนวความคิดในปัจจุบันต้องการให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการประเมินที่สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลองปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ ก็ควรประเมินจากการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้น

2.4 การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะของการบูรณาการอยู่แล้ว ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดแผนการสอนเป็นรายวิชา

2.5 การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเยี่ยมชั้นเรียน หรือการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ

2.6 การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน โดยการนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกสถานศึกษา

3. การบริหารการประเมินผลการเรียน มีการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการพิจารณาในการเตรียมการขั้นตอนต่อไป ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงตัวบ่งชี้ที่กำหนดในมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย

3.2 การกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการที่เป็นระบบในขั้นนี้ควรกำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการสอน การประเมินปลายภาคเรียนและปลายปี เพื่อสะดวกในการสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของผู้เรียนและรวบรวมผลงานของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3.3 การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึก การสังเกต และรวบรวมผลงานของนักเรียนตามช่วงชั้นที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

3.4 การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง กรม งานต้นสังกัดกำหนดไว้

4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา

4.1 การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมรับผิดชอบ ในการนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาาร่วมกัน ทุกคนจึงต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพึ่งตนเองได้ในทางวิชาการ แต่ละคนเป็นผู้นิเทศ และเป็นผู้รับการนิเทศตามความสามารถเฉพาะตัวในแต่ละด้าน

4.2 การกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายใน วิธีการที่จะนำไปใช้ ควรเป็นวิธีการที่มีลักษณะกัลยาณมิตรต่อกัน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิด การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจจากการอ่าน การค้นคว้า การได้ไปประชุมอบรม สัมมนาปฏิบัติการ ในระดับต่าง ๆ การสาธิตรูปแบบการสอนเพื่อช่วยกันค้นหาข้อบกพร่อง และปรับปรุงให้เป็นรูปแบบของสถานศึกษาร่วมกัน การประชุมระดมสมองที่ไม่ต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์กันโดยตรง

4.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

4.4 การร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยถือเป็นปัญหาของสถานศึกษาโดยมีส่วนร่วม

5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา

5.1 การวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา โดยรวบรวมอุปสรรค ข้อขัดแย้งจากการบริหารงานในทุก ๆ เรื่อง มาพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปว่า ความรู้ความสามารถของบุคลากร ด้านใดที่สถานศึกษาสามารถช่วยแก้ปัญหาได้เอง ด้านใดที่คิดว่าต้องพึ่งพาบุคคลภายนอก

5.2 การกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนาบุคลากรเป็นระยะ ๆ ซึ่งควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันได้ รวมทั้งการจัดส่งบุคลากรไปรับการอบรม ประชุมสัมมนาปฏิบัติการ ที่หน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัดการ

6. การบริหารการวิจัยและพัฒนา

6.1 การทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนแต่ละคนควรทำการวิจัยในชั้นเรียนของตน โดยเริ่มจากประเด็นปัญหาการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอน เห็นว่าควรมีการทดลองรูปแบบการสอนที่คิดว่าจะได้ผลดีกว่าเดิม หรือทดลองสื่อการเรียนการสอนที่คิดเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือคิดค้นใหม่ เพื่อตรวจสอบว่า สิ่งที่คุณคิดมานั้นสามารถใช้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน จนทำให้คุณภาพการศึกษาบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ได้จริงหรือไม่ อันเป็นการฝึกการทำงานเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการวิจัย ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นวิจัยเต็มรูปแบบดังที่นักศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอกกระทำนั้น

6.2 การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องร่วมกัน ในโรงเรียนหรือเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาร่วมกันในโรงเรียนเพื่อการวิจัยในภาพรวมของโรงเรียน

6.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมการดำเนินงานการวิจัยที่กำหนดไว้

7. การบริหาร โครงการทางวิชาการต่าง ๆ

7.1 การกำหนดหัวข้อเรื่องทางวิชาการที่เป็นการสนับสนุนงานหลักที่กล่าวในหัวข้ออื่น และคาดว่าจะเป็นเรื่องที่ส่งผลให้งานหลักนี้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

7.2 การกำหนดวิธีการดำเนินการและระยะเวลา ที่จะดำเนินการให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน

7.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามที่กำหนดในข้อ 7.1 และ 7.2

8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ

8.1 กำหนดข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการของงานบริหารทั้งหมดที่จะต้องจัดเก็บร่วมกันภาคเรียนและปีการศึกษา เพื่อมิให้เกิดการละเลยหรือละทิ้งข้อมูลและสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการพิจารณาและตัดสินใจในการดำเนินงานทางวิชาการ ระบบข้อมูลและสารสนเทศจะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตั้งแต่ 1-7 และข้อ 9

8.2 การกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศตามช่วงการดำเนินงานแต่ละงานให้เหมาะสม

8.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูล และสารสนเทศให้ตรงกับสิ่งที่กำหนดและช่วงชั้นตามข้อ 8.1 และข้อ 8.2

8.4 การนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ประกอบการดำเนินงานในข้ออื่น ๆ ใช้ประกอบการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษาในข้อ 9 และใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาต่อไป

9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา

9.1 การกำหนดหัวข้อประเมินผลงานจากงานที่กล่าวไว้ในข้อ 1-8 ข้างต้น โดยคำนึงถึงการประเมินก่อนการดำเนินงาน (ควรทำ) การประเมินระหว่างการดำเนินงาน (ต้องทำ) และการประเมินผลหลังการดำเนินงาน (ต้องทำ)

9.2 การกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินรวมทั้งการจัดเตรียมการในเรื่องดังกล่าวและการกำหนดช่วงเวลาเพื่อให้สามารถประเมินระหว่างการดำเนินงานได้

9.3 การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลตามที่กำหนดในข้อ 9.1 และข้อ 9.2

9.4 การสรุปผลและการเขียนรายงานประจำปี เพื่อรายงานต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัด

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 145-157) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 6 งาน ดังนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย

1.1 การศึกษาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดระบบ

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นรายวิชาและช่วงชั้น โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ตลอดจนต้องคำนึงถึงความพร้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดทำคำอธิบายรายวิชาตามหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริงในชุมชน แทนการเรียนรู้จากสิ่งที่ไม่ใกล้ตัว สาระการเรียนรู้มีทั้งสิ้น 8 กลุ่มสาระที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อเสริมสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หรือการปฏิรูปการเรียนรู้ ในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการเรียนของผู้เรียนและวิธีการสอนของครู ซึ่งครูจะต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแล เป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักวิธีคิด วิธีการดำเนินชีวิต และมีทักษะในการเผชิญกับปัญหา

1.2.1 เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง

1.2.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดงความคิดอย่างอิสระ สามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้จากข้อมูลที่มี

1.2.3 นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงแหล่งข้อมูลหนึ่งจากหลาย ๆ แหล่ง และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน

1.2.4 เน้นการปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับหลักการและทฤษฎี

1.2.5 เน้นวิธีการสอนจากการเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบ

1.2.6 ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดมากกว่าการค้นหาคำตอบที่ตายตัวเพียงคำตอบเดียว

1.2.7 ถือว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงพอที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่

1.2.8 ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.3 สื่อการเรียนรู้

ผู้บริหารจะต้องจัดให้สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอน เพราะสื่อเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูและผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวกยิ่งขึ้น สื่อที่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูผู้สอน เช่น เอกสารหลักสูตร คู่มือครู บันทึกรายการสอน นอกจากนี้แหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เครือข่ายการเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ก็ถือว่าเป็นสื่อการเรียนรู้

1.4 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะและกระบวนการคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ผลการประเมินจะช่วยให้ครูผู้สอนรู้ข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าของผู้เรียน กิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ 3 ระดับ คือ

1.4.1 การประเมินผลระดับชั้นเรียน ครูผู้สอนประเมินผู้เรียนในแต่ละรายวิชา เพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล

1.4.2 การประเมินผลระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ กรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

1.4.3 การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงฯ กำหนด

กิจกรรมการวัดและประเมินผล ทำได้ด้วยวิธีต่อไปนี้

1. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) เป็นการประเมินผลจากงานหรือผลงานที่เป็นจริง เป็นวิธีการประเมินที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมและทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน ในสถานการณ์จริง เป็นวิธีการที่เน้นงานภาคปฏิบัติที่นักเรียนแสดงออก (Performances) เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) ผลผลิต (Products) และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) การประเมินตามสภาพจริงช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

2. การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio assessment) เป็นวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินอย่างเต็มที่ 2 ขั้นตอน คือ ผู้เรียนแต่ละคนรวบรวมผลงานและบันทึกผลการประเมินไว้ในแฟ้มรวบรวมผลงาน

3. การประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardize test) สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญ ด้วยเครื่องมือหรือแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

2. การวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือและเป็นระบบในการแสวงหาคำตอบ เพราะเป็นการคิดค้นและพัฒนาที่เป็นการแก้ปัญหา ในสภาพการณ์ที่เป็นจริงในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแสวงหาคำตอบจากปัญหาและข้อสงสัยของครู เป็นการพัฒนาวัตกรรมการใช้ใช้ในการแก้ปัญหาและการเรียนการสอน

3. การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริม จัดขึ้นภายหลังเมื่อครูได้ดำเนินการสอน วัตถุประสงค์และประเมินผลการเรียนของผู้เรียนแล้ว พบว่า ความสามารถของผู้เรียนไม่สามารถบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ จากผลการตรวจสอบของครู จะเป็นข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยให้ครูสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนได้ด้วยวิธีการสอนซ่อมเสริม ซึ่งวิธีการสอนซ่อมเสริมอาจทำได้หลายวิธี ดังนี้

3.1 การสอนแบบตัวต่อตัว

3.2 การสอนแบบกลุ่มย่อย

3.3 นักเรียนเก่งสอนนักเรียนอ่อน

3.4 สอนโดยบทเรียนสำเร็จรูป

3.5 ให้ทำแบบฝึกหัด เรียนด้วยตนเอง

3.6 ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม

3.7 การเฉลยคำตอบของแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นวิธีการช่วยพัฒนาคุณลักษณะและนิสัยใจคอของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความเสียสละ มีความซื่อสัตย์กตัญญู มีความเมตตากรุณา รักใคร่กลมเกลียว สัมผัสमानสามัคคีและมีวินัย มีภาวะของการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม กิจกรรมต่าง ๆ เช่น

- 4.1 กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย
- 4.2 กิจกรรมอาหารกลางวันของนักเรียน
- 4.3 กิจกรรมสหกรณ์
- 4.4 กิจกรรมการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม
- 4.5 กิจกรรมบริการแนะแนวการศึกษา
- 4.6 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
- 4.7 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพลานามัยและการกีฬา
- 4.8 กิจกรรมห้องสมุด

5. การนิเทศภายในสถานศึกษา

การนิเทศภายใน เป็นการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจนบุคลากรภายในสถานศึกษา ร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาและของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งผู้รับการนิเทศได้แก่ ครูผู้สอนและบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน ซึ่งกิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถดำเนินการได้มีหลายอย่าง การที่จะทำวิธีการใดมาใช้ ควรคำนึงถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของสถานศึกษา เช่น

- 5.1 การประชุม อบรม ปฐมนิเทศ
- 5.2 การสังเกตการสอนในชั้นเรียน
- 5.3 การศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา
- 5.4 การให้คำปรึกษาหารือเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล
- 5.5 การสนทนาทางวิชาการ
- 5.6 การสาธิตการสอน
- 5.7 การพาไปศึกษานอกสถานที่
- 5.8 การสัมมนา
- 5.9 การจัดนิทรรศการ

5.10 การเยี่ยมชั้นเรียน

5.11 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

6. การประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษา และเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1. จัดโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. แต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และมอบหมายภารกิจเพื่อดำเนินการ
3. จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลเพียงพอต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
4. กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา ที่ครอบคลุมสาระ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และมาตรฐานการศึกษายกระดับพื้นฐาน

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการ สภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้บุคลากร ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำ

6. ดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

7. คณะกรรมการดำเนินการ จะต้องมีการตรวจสอบทบทวน แล้วจัดทำรายงานการ ดำเนินงานโดยใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม และจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการ ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบบความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูลและ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3-4) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และ การนำหลักสูตรไปใช้ การวางแผนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนล่วงหน้า มีรายละเอียดของงาน ดังนี้

1.1 แผนงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดชั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอนเป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอนเป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละ คาบเวลาของแต่ละวัน โดยวางแผนล่วงหน้าและยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไป ด้วยดีและสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ตลอดจนผู้เรียนใน แต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียนเป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้ง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียน โดยปรกตีสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจากนั้น ครูอาจใช้หนังสือประกอบหรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวทันวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงานเป็นการให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง รวมทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียนได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชาและอาชีพ เพื่อให้โอกาสผู้เรียน ได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริง

3. การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพได้แก่

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียน นักศึกษา เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยบริการให้นักเรียนนักศึกษา ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอนเป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและการวิเคราะห์ผลการเรียน

สัจด์ อุทรานันท์ (2542 : 13-14) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการ 6 งาน ดังนี้

1. งานเกี่ยวกับการบริหารบุคคล
2. งานเกี่ยวกับหลักสูตร
3. งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
4. งานเกี่ยวกับการสนับสนุนการเรียนการสอน
5. งานเกี่ยวกับการวัดผล
6. งานเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 32-33) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการ ตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล 12 งาน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

3. การวัดประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญในการเรื่องการบริหารงานวิชาการเป็นหลัก เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การบริหารงานวิชาการเป็นเรื่องที่สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาต้องรับผิดชอบโดยตรง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อนำการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักสูตรแกนกลางที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดขึ้นเป็นหลักในการจัดการศึกษา และสถานศึกษาจะต้องพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษานั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องและตอบสนองกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก เป็นรายปีและรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ การพัฒนาบุคลากร และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่น การเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การเขียนเอกสารหลักสูตร การแนะนำบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

นอกเหนือจากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวแล้ว การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่เพียงพอและเหมาะสม ก็ล้วนเป็นภารกิจด้านการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องดำเนินการหรือประสานส่งเสริมสนับสนุน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 ข : 46)

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 29) ได้กำหนดแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ขอบข่ายงานวิชาการไว้ 17 งาน ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวชน องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. การจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ถ่ายโอนมาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0893.3/42359 ลงวันที่ 3 พฤษภาคม

พ.ศ.2549 สถานศึกษาที่โอนมาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความเป็นอิสระในการบริหารงานวิชาการ โดยมีขอบข่ายงานวิชาการ 8 งาน

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามความเห็นของคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับเรื่องนโยบายทางการศึกษา การจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาและคุณภาพการศึกษา เมื่อมีการถ่ายโอนสถานศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถช่วยคลี่คลายความวิตกกังวลที่ว่าจัดการศึกษาจะอยู่ภายใต้กระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการจะช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการศึกษาภายใต้หลักสูตรเดียวกันมีการประกันคุณภาพภายในและภายนอกด้วยวิธีเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ

จึงสรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่มีความสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์และสถานศึกษาต่าง ๆ จะต้องดำเนินการบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายของหน่วยงานต้นสังกัด

และจากการศึกษาแนวทางปฏิบัติงานของโรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ) พบว่า ก่อนและหลังการถ่ายโอนสถานศึกษา โรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ) มีการบริหารงานวิชาการตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 ก : 42) โดยมีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการย่อย ๆ จำนวน 10 งาน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยสังเคราะห์งานการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน, การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับ

สถานศึกษาอื่น และการส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาเข้าด้วยกัน

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการก่อนและหลังการถ่ายโอนสถานศึกษา มีรายละเอียดงานวิชาการแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

2.5.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 วรรค 2 กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากชีวิตจริงของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ถือเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพราะหลักสูตรคือเป้าหมายสูงสุดในการบริหารงานวิชาการ สิ่งที่โรงเรียนต้องการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ของชุมชน และท้องถิ่น หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 15) และการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่ ครู อาจารย์จะต้องดำเนินการอยู่เสมอจนเป็นกิจนิสัย จะกระทำทุกครั้งเมื่อสังคมมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจะทำให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์ขึ้นมาใหม่ และพร้อมที่จะนำประสบการณ์และความรู้ที่เกิดขึ้นมานั้น ไปพัฒนาตนและสังคมให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น (ชูศรี สุวรรณโชติ. 2544 : 89)

การบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารหรือนักจัดการที่โรงเรียน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2540 : 5) จะต้องรู้จักและเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี จะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของหลักสูตร และจะต้องรู้ว่าหลักสูตรเป็นแม่บท (Master plan) ในการทำงานของโรงเรียน และปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 38-39) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมาย และหลักสูตรเปรียบเสมือนแบบแปลนสำหรับการจัดการเรียนการสอน ชูศรี สุวรรณโชติ (2544 : 94) การพัฒนาหลักสูตรก็คือการพัฒนาแผนการเรียน เพื่อการจัดกระบวนการการศึกษา และรวมถึงการประเมินผล การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การชี้ให้เห็นจุดประสงค์ของการศึกษาเล่าเรียน และอื่น ๆ อีกหลายประการอันเป็นผล

ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างความเจริญงอกงามในทุกด้านให้กับผู้เรียน หรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าผลผลิตโดยตรงของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก็คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

การบริหารหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำหลักสูตร ไปปฏิบัติโดยดำเนินการให้ครูในโรงเรียนจัดกิจกรรมเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่ดำเนินการจัดพัฒนาหลักสูตร ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 34) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 สารระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น
2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม
5. การนิเทศการใช้หลักสูตร
6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

2.5.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต การเรียนรู้จะช่วยให้คนเราสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตหรือสามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเราได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นคนเราจึงเรียนรู้อยู่เสมอและเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยเหตุนี้เอง นักจิตวิทยา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงของการศึกษา จึงให้ความสนใจเรื่องของการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะชีวิตความเป็นอยู่และการประพฤติปฏิบัติของคนเราจะ เป็นไปในรูปแบบใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้เป็นสำคัญ (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2542 : 10) และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นวิธีการเรียนของผู้เรียน และวิธีการสอนของครู ซึ่งครูจะต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็น

สำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแล เป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียน มีประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักวิธีคิด วิธีการดำเนินชีวิต และมีทักษะในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ (จันทรานี สงวนนาม, 2545 : 62)

กระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่นำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ หลักการจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ให้มีความละเอียด ชัดเจนในแนวปฏิบัติมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 7) กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ จะต้องจัดให้กระบวนการดังกล่าว เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้เกิดการเรียนรู้อย่างรอบด้าน มีความต่อเนื่องและสามารถนำความรู้และมวลประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 34-35) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ส่งเสริมให้ครูจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปลุกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม
3. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

2.5.3 การวัดผลประเมินผลการเรียน

การวัดผลและการประเมินผล ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้ทราบว่า การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความพยายามต่าง ๆ ของโรงเรียนที่จะส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรนั้น ประสบความสำเร็จ

หรือไม่เพียงใด เพื่อที่จะนำผลประเมินที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนต่าง ๆ ดังที่นักวัดผลประเมินผลกล่าวไว้ดังนี้

คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ให้แนวทางการประเมินที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า การประเมินผลการเรียนรู้พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ สังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่กันไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้นำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้ประกอบการพิจารณาในการจัดสรร โอกาสการเข้ารับการศึกษาดำเนินการใช้วิธีการที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ บุญชู ชลชัยเกียรติ (2541 : 38) ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการวัดและการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนว่า การวัดการประเมินผลมีบทบาทหน้าที่สำคัญยิ่งต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยพื้นฐานที่สำคัญที่สุด คือ ให้ข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจทางการศึกษาหลายประการ และที่สำคัญที่สุด คือ เน้นเพื่อการเรียนการสอนในห้องเรียน การตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ซึ่งระบบสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ความต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียนอันเป็นผลผลิตจากกระบวนการจัดการศึกษาให้เป็นผู้มีคุณภาพในการที่จะดำเนินการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาจึงจำเป็น ความต้องการปฏิรูประบบประเมินผลเพื่อเป็นวิถีที่จะไปสู่ความเป็นเลิศหรือมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และวัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 63-68) มีความเห็นว่า การวัดและประเมินความสามารถของผู้เรียนได้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพราะเป็นวิธีการที่สามารถค้นหาความสามารถและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่แท้จริงของผู้เรียน และยังเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แนวทางการประเมินที่สำคัญมี 3 แนวทาง คือ

1. การประเมินจากสภาพจริง เป็นการประเมินที่เน้นทักษะการคิดอย่างซับซ้อน ความสามารถในการแก้ปัญหาการแสดงออก รวมถึงวิธีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพ เมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง ซึ่งประเมินได้จากแฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ การแสดง การทดลอง การบันทึกของผู้เรียน ผู้สอน และการนำเสนอรายงาน

2. การประเมินภาคปฏิบัติ คือ การทดสอบความสามารถในการทำงานของผู้เรียนภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด การประเมินภาคปฏิบัติสามารถประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ ประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิต และประเมินทั้งกระบวนการและผลผลิตผสมผสานกัน ลักษณะสำคัญของการประเมินภาคปฏิบัติคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวัดอย่างชัดเจน มีการกำหนดวิธีการทำงาน กำหนดความสำเร็จของงาน มีคำสั่งควบคุมสถานการณ์ในการ

ปฏิบัติงาน มีเกณฑ์การให้คะแนนอย่างชัดเจนและมีการประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติงาน ครูผู้สอนสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายดังนี้ การสืบค้น การสังเกต การวิเคราะห์ และการทดสอบ

3. การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน แฟ้มสะสมงานเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และตรงกับสภาพเป็นจริง การประเมินผลการเรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานเป็นการประเมินผลงานที่ผู้เรียนแสดง กระทำ ผลิตภัณฑ์หรือสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการเรียนและตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนในการประเมินผลจากแฟ้มสะสมผลงานนั้น ครู และนักเรียนจะต้องคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาวิชา ด้านการเรียนการสอน และด้านความเสมอภาค

สรุปได้ว่า การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

การวัดผลประเมินผลการเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 35) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน
4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานศึกษาประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
5. พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

2.5.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการหาข้อเท็จจริงในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ช่วยให้ได้ทราบข้อเท็จจริงทั้งทางด้านปัจจัยการบริหาร กระบวนการบริหาร และผลผลิตที่เกิดขึ้น และ กรมวิชาการ (2545 : คำนำ) กล่าวไว้ว่า การที่จะพัฒนาบุคลากรทางการวิจัยให้นำการวิจัยไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐานในการจัดการศึกษาของแต่ละ

สถานศึกษานั้น จะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นและชุมชน การวิจัยจะมีส่วนร่วมในการหาจุดที่เป็นปัญหา หรือจุดที่ต้องการพัฒนาให้ระบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสอดคล้องกับความแตกต่างของเด็กและเยาวชน ที่เป็นผลผลิตจากการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และบรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะถือว่าการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด ในปัจจุบัน ที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหา พัฒนาคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2545 ข : 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีความสำคัญ คือ เป็นบูรณาการ การจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็น ครั้ง ๆ ไป ผลการวิจัยใช้ได้เฉพาะกลุ่มที่ทำการศึกษา เป็นการวิจัยปัญหาของเด็กในชั้นเรียนของ ตนเองเฉพาะชั้น โดยการหาความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ และการ คัดแปลงอุปกรณ์ประเภทอื่นมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสภาพการณ์ของ การเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเองโดย อาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน การนำการวิจัยเข้าไปช่วย จะทำให้การจัดการเรียนการสอนของครู สามารถนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ ครูจำเป็นต้องมองเห็น องค์กรประกอบและภารกิจต่าง ๆ ในระบบการเรียนรู้ ทั้งด้านปัจจัย กระบวนการและผลผลิตให้ ชัดเจน แล้วเชื่อมโยงปัจจัยทั้งปวงเป็นองค์รวม เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการจัดการเรียนรู้ อาจ เกิดขึ้นในระดับปัจจัย หรือกระบวนการ หรือผลผลิตก็ได้ กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนจึงมีส่วนช่วย ในการค้นหาคำตอบของสาเหตุปัญหา หรือข้อบกพร่องทั้งระบบการเรียนการสอนนั้น ๆ ครูที่จะทำ การวิจัยได้สำเร็จจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้อิสระในทางความคิด อิสระในการทำงานค้นคว้าทดลองที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของครูผู้ทำวิจัย เพื่อครู จะได้ค้นพบปัญหาและแนวทางแก้ไข

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 35) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารการจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการใน ภาพรวมของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้

3. ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงานอื่นและสถาบันอื่น

2.5.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 25) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่น ๆ สื่อที่จะนำมาใช้เพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรจะมีลักษณะดังนี้ 1) เน้นสื่อเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองทั้งของผู้เรียนและผู้สอน 2) ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำหรือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง และ 3) รูปแบบการเรียนรู้ควรมีหลายแบบ เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

สื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษาจึงไม่จำกัดอยู่เพียงเฉพาะหนังสือเรียนเท่านั้น ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อทุกประเภท

กรมวิชาการ (2545 ก : 45-47) ได้ให้ความหมายของคำว่า สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรม การศึกษา และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ไว้ดังนี้

สื่อการเรียนรู้ (Educational material) หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการ วัสดุของจริง เครื่องมือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งมีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ สำหรับนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ไปเป็นตามหลักสูตรกำหนดไว้

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (Educational technology) หมายถึง ความรู้ทางทฤษฎี และการปฏิบัติของการออกแบบ การพัฒนาการใช้ การจัดการ และการประเมินของกระบวนการและทรัพยากรของการเรียนรู้

นวัตกรรมการศึกษา (Educational innovation) หมายถึง แนวความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน อาจช่วยให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดความรู้ได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

กิดานันท์ มะลิกอง (2545 : 43) ได้ให้ความหมายสื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยี เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะต้องดำเนินการเพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้เกิดการรับรู้ได้ดี โดยมีสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติและทัศนคติได้ตามที่ครูต้องการ และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่สอนได้ชัดเจนขึ้น

การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 36) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการ
4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ชุมชน ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น
5. การประเมินผลการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

2.5.6 การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 25 ได้กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น โรงเรียนทุกแห่งซึ่งมีหน้าที่ดำเนินงานให้สนองนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และดำเนินการเพื่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ขึ้นในโรงเรียน

แหล่งการเรียนรู้ที่โรงเรียนสามารถจัดและดำเนินการได้มีหลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถของโรงเรียนแต่ละแห่ง เช่น โรงเรียนที่มีบริเวณพื้นที่กว้างขวางอาจจัดแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะของสวนพฤกษศาสตร์หรืออุทยานการศึกษา นอกเหนือจากการจัดห้องสมุดโรงเรียน และการจัดมุมต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียนให้เป็นที่อ่านหนังสือ รวมทั้งการนำผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลนอกโรงเรียน เช่น พิพิธภัณฑ์ วัด หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดประชาชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แหล่งการเรียนรู้ใน

โรงเรียนและแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 ข : 2) แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑน์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรมชาติ เป็นต้น ส่วนแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑน์ พิพิธภัณฑน์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ครอบครัวชุมชน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 36) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคลครอบครัว องค์กร ท้องถิ่น และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง
3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน
4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.5.7 การนิเทศการศึกษา

การบริหารและการจัดการในเรื่องใด ๆ จะเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด จำเป็นต้องมีการควบคุม ดูแล ตรวจสอบ แนะนำช่วยเหลือ คอยให้บริการ ปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานเป็นหลัก งานส่วนนี้เกิดจากการนิเทศ แม้ในด้านการพัฒนางานวิชาการเกิดจากการนิเทศการศึกษา โดยมีศึกษานิเทศก์เป็นตัวกลางคอยประสานเสนอแนะและให้การสนับสนุน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 223) ได้ให้ความหมายการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นที่ไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และอนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540 : 235) ได้ให้ความหมายการนิเทศการศึกษา หมายถึง การแนะนำ การชี้แนะ การบริการ และการวางแผนร่วมกัน

เพื่อหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (2546 : 54) ให้ความหมายว่าการนิเทศการศึกษา หมายถึงกระบวนการจัดการบริหารการศึกษา เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา

อาดัม และดิกกี (Adams and Dickey. 1990 : 12-13) ได้ให้ความสำคัญในการนิเทศการศึกษา ว่าการนิเทศการศึกษาทำให้ครู ได้ค้นหาวิธีการทำงานด้วยตนเอง รู้จักแยกแยะปัญหาของงาน รู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาให้มีความเชื่อมั่นในวิชาชีพและความสามารถของตน รู้จักแหล่งวิทยาการ ช่วยประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนให้ชุมชนเข้าใจพร้อมให้การสนับสนุน เข้าใจปรัชญาและความต้องการของการศึกษา และเขาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 88) กล่าวว่าการนิเทศเป็นความจำเป็นต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้การปฏิบัติงานของครูหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ พัฒนาไปจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือการพัฒนาและให้การศึกษแก่เด็กนั่นเอง

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ มีความเชื่อมั่น สามารถพัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้า เกิดการประสานสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน ช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร และเป็นกระบวนการชี้แนะ แนะนำให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครู เพื่อที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นความร่วมมือร่วมใจ และประสานงานกันระหว่างครูและผู้นิเทศในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

การนิเทศการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 36-37) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. จัดระบบงานนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา
3. ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
4. ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา
5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

2.5.8 การแนะแนวการศึกษา

งานแนะแนวเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนงานการศึกษาของชาติ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนทุกระดับทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา และประชาชนทั่วไป ได้รับการศึกษา รู้จักเลือกเส้นทางประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง รวมทั้งมีการพัฒนาด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 18) ได้ให้ความหมายการแนะแนวการศึกษา หมายถึง การแนะแนวในการเลือกสถานที่เรียน ในการสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในโรงเรียน และรวิวรรณ ชินะตระกูล (2539 : 27) ได้ให้ความหมายว่า การแนะแนวการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือนักเรียนหรือบุคคลในทางด้านการศึกษา เพื่อให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจและเลือกศึกษาได้อย่างเหมาะสมตามเอกัตภาพ และความสามารถของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีการพัฒนาทางสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ได้อย่างเต็มที่ตามขีดความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับ สติดวงศ์สวรรค์ (2541 : 335) กล่าวว่า การแนะแนวการศึกษาเป็นกระบวนการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกกว้างทางการศึกษา ช่วยเหลือทราบถึงแนวทาง แนวโน้มและ โอกาสทางการศึกษาในอนาคต ช่วยให้นักเรียนรู้จักเลือกศึกษาได้เหมาะสมกับความถนัด ความสามารถทางสติปัญญาของตนเอง รู้จักวิธีเรียนที่ดี รู้จักค้นคว้าหาความรู้ จดบันทึก เขียนเรียงความ แบ่งเวลาการเรียน การเตรียมตัวสอบ การปรับตัวเข้ากับโรงเรียน หลักสูตร วิชาที่เรียน กิจกรรม สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนได้ ตลอดจนรู้จักตัดสินใจในการเลือกสถานศึกษาใหม่ที่จะศึกษาต่อ

จุดมุ่งหมายของการแนะแนวการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 18) กำหนดเป้าหมายของการแนะแนวการศึกษาไว้ 4 ข้อ คือ 1) ส่งเสริมสมรรถภาพทางการเรียนให้สามารถประสบความสำเร็จ 2) ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักวางแผนด้านการศึกษาเป็นปัจจุบันและอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถปรับตัวทางการเรียนอย่างดี และ 4) ส่งเสริมลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนแก่นักเรียนเพื่อให้มีความก้าวหน้าทางการเรียนและชีวิต

การแนะแนวการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 37) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษาโดยเชื่อมโยงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน
2. ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา
3. ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาสถานศึกษา

4. ประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

2.5.9 การประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 ตามมาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพ เป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจแก่พ่อแม่และประชาชน ว่าลูกหลานจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 2-3) ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาก็คือ งานที่สถานศึกษาปฏิบัติอยู่ นำมาจัดให้เป็นระบบที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐาน เชื่อถือได้ สม่าเสมอและพัฒนาต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจต่อสังคมได้ว่า สถานศึกษามีศักยภาพในการจัดการศึกษา รายงานต่อสาธารณชนได้ว่าผู้เรียนทุกคนของสถานศึกษาได้รับการเรียนรู้หรือไม่ เพียงใด ใช้วิธีการใดในการพัฒนาผู้เรียน และทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงอะไร เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น สามารถบรรลุผลตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดให้สูงขึ้นตามศักยภาพของผู้เรียน ฉะนั้นการประกันคุณภาพการศึกษาก็จะต้องประกันในสิ่งที่สถานศึกษาดำเนินการ และหลักสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา คือ 1) สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหาย โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน 2) การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่กระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมาย ชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพ 3) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามี

คุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 ก : 11)

การประกันคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547 ข : 37) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. จัดระบบโครงสร้างองค์การ ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
3. วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา
7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.5.10 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวดที่ 4 มาตรา 29 ได้บัญญัติไว้ว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ จากสาระสำคัญที่กล่าวมาต้องการให้ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสามารถจัดได้ในทุกสถานที่ ทุกเวลา ต้องการให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็น

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพในการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาคุณภาพของคนที่จะมาช่วยในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีความจำเป็น ที่จะต้องมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นการเตรียมพลเมืองที่ดี มีความสามารถ เข้าใจถึงสภาพความต้องการในชุมชนของตนเอง ซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน จะเป็นหนทางสร้างความเจริญให้กับคุณภาพของคนไทยในอนาคต

การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 45) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษา สามารถเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เหมาะสม

3. ความพึงพอใจ

การศึกษาเรื่องกระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ถ่ายโอนไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา : โรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ) อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความพึงพอใจดังนี้

3.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

การปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตามการที่ผู้ปฏิบัติจะเกิดความพึงพอใจต่อการทำงานนั้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจในงานที่มีอยู่ การสร้างสิ่งจูงใจหรือแรงกระตุ้นให้เกิดกับผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้น ๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มีนักการศึกษาในสาขาต่าง ๆ ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน ดังนี้

สกอตต์ (Scott. 1970 : 124) ได้เสนอแนวคิดในเรื่องการจูงใจให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงานที่จะให้ผลเชิงปฏิบัติมีลักษณะ ดังนี้

1. งานควรมีส่วนสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัว งานนั้นจะมีความหมายสำหรับผู้ทำ
2. งานนั้นต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จได้ โดยใช้ระบบการทำงานและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ได้ผลในการสร้างสิ่งจูงใจภายในเป้าหมายของงาน จะต้องมีลักษณะ ดังนี้

3.1 คนทำงานมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย

3.2 ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง

3.3 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

เมื่อนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกตามความสนใจ และมีโอกาสร่วมกันตั้งจุดประสงค์หรือความมุ่งหมายในการทำกิจกรรม ได้เลือกวิธีแสวงหาความรู้ด้วยวิธีที่ผู้เรียนถนัดและสามารถค้นหาคำตอบได้

แมกเกรเกอร์ (McGregor) (ศุภสิริ โสมาเกตู. 2544 : 50) ได้ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์และได้อธิบายลักษณะของมนุษย์ว่ามี 2 ประเภท คือ

1. คนประเภทเอ็กซ์ (X) มีลักษณะ ดังต่อไปนี้
  - 1.1 มีสัญชาตญาณที่จะหลีกเลี่ยงการทำงานทุกอย่างที่จะทำได้
  - 1.2 มีความรับผิดชอบน้อย
  - 1.3 ชอบให้สั่งการ
  - 1.4 ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงองค์กร
  - 1.5 มีความปรารถนาให้ตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและความปลอดภัย
2. คนประเภทวาย (Y) มีลักษณะดังต่อไปนี้
  - 2.1 ชอบทำงาน เห็นว่าการทำงานเป็นของสนุก เหมือนการเล่นหรือการพักผ่อน
  - 2.2 มีความรับผิดชอบ
  - 2.3 มีความทะเยอทะยาน
  - 2.4 สั่งการตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้
  - 2.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานและองค์กร พัฒนาวิธีทำงาน
  - 2.6 ปรารถนาด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง ความสมหวังในชีวิต

เพชฌุ กิจระการ (2544 : 7) ได้กล่าวถึงแนวคิดของแอทฟิลด์ และฮิวส์แมนที่ได้ทำการพัฒนาแนวคิดของนักวิจัยต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน พบว่าองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจ ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในปัจจุบันประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบเกี่ยวกับงานที่ทำในปัจจุบัน แบ่งเป็น
  - 1.1 ความตื่นเต้น / น่าเบื่อ
  - 1.2 ความสนุกสนาน / ความไม่สนุกสนาน
  - 1.3 ความโล่ง / ความสลับ
  - 1.4 ความท้าทาย / ความไม่ท้าทาย
  - 1.5 มีความพอใจ / ไม่พอใจ

2. องค์ประกอบทางด้านค่าจ้าง ประกอบด้วย
  - 2.1 ถือว่าเป็นรางวัล / ไม่เป็นรางวัล
  - 2.2 มาก / น้อย
  - 2.3 ยุติธรรม / ไม่ยุติธรรม
3. องค์ประกอบทางการเลื่อนตำแหน่ง
  - 3.1 ยุติธรรม / ไม่ยุติธรรม
  - 3.2 เชื่อถือ / เชื่อถือไม่ได้
  - 3.3 เป็นเชิงบวก / เป็นเชิงลบ
  - 3.4 เป็นเหตุผล / ไม่เป็นเหตุผล
4. องค์ประกอบทางด้านผู้บังคับบัญชา
  - 4.1 อยู่ใกล้ / อยู่ไกล
  - 4.2 ยุติธรรมแบบจริงจัง / ยุติธรรมแบบไม่จริงจัง
  - 4.3 เป็นมิตร / ค่อนข้างเป็นมิตร
  - 4.4 เหมาะสมทางคุณสมบัติ / ไม่เหมาะสมทางคุณสมบัติ
5. องค์ประกอบทางด้านเพื่อนร่วมงาน
  - 5.1 เป็นระเบียบเรียบร้อย / ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย
  - 5.2 จงรักภักดีต่อสถานที่ทำงาน / ไม่จงรักภักดีต่อสถานที่ทำงาน
  - 5.3 สนุกสนานร่าเริง / ดูไม่มีชีวิตชีวา
  - 5.4 คุ้นหน้าคุ้นตาจริงใจ / คุ้นหน้าคุ้นตาไม่จริงใจ

เฮอรัซเบอร์ก (ศุภสิริ โสมาเกตู. 2544 : 52) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัยคือ

1. ปัจจัยกระตุ้น (Motivation factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับงาน ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน
2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานและมีหน้าที่ให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต สถานะของอาชีพ สภาพการทำงาน เป็นต้น

ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือต้องปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ครูผู้สอนซึ่งในสภาพ

ปัจจุบันเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำปรึกษา จึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในการเรียนรู้ การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ หรือการปฏิบัติงานมีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน

สมยศ นาวิการ (2525 : 155) กล่าวว่า iva การตอบสนองความต้องการผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ทิศนะตามแนวคิดดังกล่าว สามารถแสดงดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

ที่มา : สมยศ นาวิการ. 2525 : 155

จากแนวคิดดังกล่าว ครูผู้สอนที่ต้องการให้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บรรลุผลสำเร็จ จึงต้องคำนึงถึงการจัดบรรยากาศและสถานการณ์รวมทั้งสื่อ อุปกรณ์ การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้เรียนให้มีแรงจูงใจในการจัดกิจกรรมจนบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. ผลการปฏิบัตินำไปสู่ความพึงพอใจ

สมยศ นาวิการ (2525 : 119) กล่าวว่า iva ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานที่จะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปแบบของรางวัล หรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic rewards) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ นั่นคือความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงและการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่รับรู้แล้วความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น

3.2 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ หรือความพอใจ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ดังนี้

สลใจ วิบูลกิจ (2534 : 42) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึง สภาพของอารมณ์บุคคลที่มีต่อองค์ประกอบของงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการนั้น ๆ

ศุภสิริ โสมาเกตู (2544 : 49) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 141) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานว่าเป็นความรู้สึกชอบ และความพอใจของบุคคลที่มีต่อบทบาทของงานและมีความสุขกับงาน ความพึงพอใจกับงานเฉพาะด้าน เช่น รายได้ ความมั่นคง มิตร ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ผู้บังคับบัญชา และความก้าวหน้า

โวลแมน (Wolmam. 1973 : 34) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกมีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ต้องการ หรือตามแรงจูงใจ

กู๊ดส์ (Good. 1973 : 320) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง สภาพหรือระดับความพอใจของบุคคลซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อคุณภาพของงานนั้น

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ ยินดี เต็มใจ ในการปฏิบัติงานและสามารถสนองตอบความต้องการของบุคคลนั้นได้ ดังนั้น ความพึงพอใจต่อกระบวนการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อกระบวนการบริหารงานวิชาการหลังการถ่ายโอนสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ)

3.3 การวัดความพึงพอใจ

ในการวัดความพึงพอใจนั้น ทัศนคติหรือเจตคติเป็นนามธรรมเป็นการแสดงออกค่อนข้างซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดทัศนคติได้โดยตรง แต่เราสามารถวัดทัศนคติได้โดยอ้อม โดยวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นแทน ฉะนั้น การวัดความพึงพอใจก็จะมีขอบเขตที่จำกัดด้วย อาจมีความคลาดเคลื่อนขึ้นถ้าบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง ซึ่งความคลาดเคลื่อนเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดาของการวัดโดยทั่ว ๆ ไป

ภนิกา ชัยปัญญา (2541 : 42) ได้กล่าวไว้ว่าการวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถามต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจะได้ข้อมูลที่เป็นจริง
3. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ เป็นการแสดงความรู้สึกดีใจ ยินดีของเฉพาะบุคคลในการตอบสนองความต้องการในส่วนที่ขาดหายไป ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยเหล่านั้นสามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลทั้งร่างกายและจิตใจได้อย่างเหมาะสม และเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่จะเลือกปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ และในการประเมินความพึงพอใจในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม และการสังเกต โดยสังเกตจากการตอบคำถาม สีหน้า ความรู้สึกเชิงบวก เป็นการวัดความพึงพอใจ เช่น การยิ้มอย่างมีความสุขเมื่อพูดถึงโรงเรียน การแสดงออกถึงความรู้สึกพึงพอใจ เป็นต้น และนำเสนอผลการประเมินเชิงพรรณนา

4. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์จากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2549 : 43) มีความหลากหลาย สุดแท้แต่มุมมองของผู้ที่กำหนดค่านิยามว่าจะยึดมิติใดของงานวิจัยเป็นหลัก หากยึดมิติของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการวิจัย งานวิจัยก็จะผันแปรไปตามเทคนิควิธีที่ใช้ ซึ่งมีหลากหลายวิธีนับตั้งแต่การสัมภาษณ์เจาะลึก การสัมภาษณ์ปลายเปิด การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมสมองไปจนถึงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม งานวิจัยที่ใช้วิธีการต่าง ๆ นี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม, 2547 : 41)

การวิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นนักการวิจัยในภาคสนามเป็นหลัก และมีวิธีการเก็บข้อมูลแตกต่างจากการวิจัยแบบอื่น ๆ ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพจะเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกับวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นหลัก ๆ ไว้เพื่อใช้เป็นหลักฐานและข้อมูลที่สำคัญต่อการสร้างข้อสรุปจากสิ่งที่

ค้นพบ แล้วทำเป็นบทสรุป และการเก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีศึกษา เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล อีกวิธีหนึ่ง เป็นการเล่าเรื่อง โดยไม่มีรูปแบบเฉพาะเจาะจง แต่ผู้ให้ข้อมูลจะเล่าเหตุการณ์ที่เขา สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับตัวเอง เหมือนการถ่ายภาพ ซึ่งการเล่าจะไม่เป็นระบบ โดยมากจะ เป็นเรื่องที่ผู้เก็บข้อมูลไม่ได้คิดถึงมาก่อน แต่จะรู้เรื่องเข้าโดยบังเอิญ ซึ่งบางทีก็ไม่ได้ให้ความสำคัญ เพราะเป็นเพียงเรื่องเล่า แต่กรณีศึกษาที่อาจให้เรื่องราวบางอย่างที่มีคุณค่ามากกว่าข้อมูลที่ได้จาก การสำรวจก็ได้ การเขียนเรียบเรียงเรื่องราวกรณีศึกษานี้ทำได้ไม่ง่าย ผู้เขียนต้องมีทักษะในการเขียน เรียบเรียงเนื้อหาตามลำดับ ขั้นตอนซึ่งเป็นงานยาก ซึ่งวิธีการเก็บข้อมูลพื้นฐาน และการวิเคราะห์ เชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1 การสังเกต

การสังเกต เป็นวิธีการที่ใช้กันมากที่สุดและเป็นธรรมชาติที่สุด ในกระบวนการสังเกต ประกอบด้วย การสอบถามและการจดบันทึก โดยอาจใช้เทคนิคอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การ บันทึกเสียง บันทึกภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน (พันธุทิพย์ รามสูต. 2540 : 18) วิธีการสังเกตมีทั้งที่เป็นแบบเข้าร่วมและแบบไม่เข้าร่วม หรือการสังเกตแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ซึ่งแต่ละแบบก็มีข้อดีและข้อจำกัดในตัวของมันเองผู้วิจัยที่คิดจะนำวิธีการวิจัยดังกล่าวนี้มาใช้จะต้องทำ ความเข้าใจกับบทบาทของตนเอง อีกทั้งจะต้องแม่นยำในสิ่งที่ตนเองจะต้องสังเกต และสิ่งที่ต้องพึง ปฏิบัติ ตลอดจนต้องเข้าใจในกระบวนการสังเกตทั้งในด้านการเตรียมการการเข้าสู่สิ่งแวดล้อมที่จะ สังเกต การจดบันทึก การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อความต่าง ๆ ที่ได้จดบันทึกไว้

โดยปกติในการวิจัยจริง การสังเกตไม่ใช่วิธีการที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้โดด ๆ แต่มักจะ นำมาใช้ควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปริมาณ หรือการวิจัยเชิงคุณภาพ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ กรรณิการ์ สุขเกษม. 2547 : 222)

4.2 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ คือ การสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ต้องการ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2540 : 200) ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะช่วยอธิบาย สิ่งที่ผู้วิจัยพบหรือสังเกตเห็นแต่ยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้งให้เข้าใจชัดเจนขึ้น ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยต้อง กำหนดตัวบุคคลที่จะให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ไว้เป็นการเจาะจงก่อนและต้องกำหนด โครงสร้างข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ด้วย ขณะสัมภาษณ์ต้องควบคุมทิศทางและโครงสร้าง ของเนื้อหาให้อยู่ในประเด็นของปัญหาของการวิจัย ขณะสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ต้องฟัง พยายามจับ ใจความให้ถูกต้อง อดทน และควรใช้เทคนิคการถามเชิงรุก เทคนิคการดับทขณะสัมภาษณ์ตาม โอกาสอันสมควร และถามซ้ำด้วยคำถามหลาย ๆ แบบ กับผู้ให้สัมภาษณ์คนเดียวกัน หรือ เปรียบเทียบคำตอบกับผู้ให้สัมภาษณ์ต่างคนกัน เป็นต้น

สิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการสัมภาษณ์ คือ การจดบันทึกและการใช้เทปบันทึกซึ่งจะช่วยเก็บรายละเอียดต่าง ๆ และผลการสัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์โดยผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้ที่เข้าใจพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของการศึกษา การรายงานผลการค้นพบที่ดีต้องมีการจัดระบบ กรอบแนวคิด รวบรวมบทสัมภาษณ์เจาะลึกที่หลากหลาย และข้อคำตอบที่น่าสนใจจะต้อง นำเสนอในรายงานในรูปคำพูดของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อสนับสนุนบทสรุปของการวิเคราะห์ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547 : 113-114)

4.3 การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่งที่ยอมรับใช้ในการศึกษาทัศนคติและความคิดเห็น จุดมุ่งหมายหลักของการสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมทัศนคติความรู้สึก ความเชื่อ ประสบการณ์ และปฏิกิริยาของผู้เข้าร่วมสนทนาเพื่อให้ได้รายละเอียดของเรื่องที่ต้องการ

บุคคลที่สำคัญที่สุดในการทำการสนทนากลุ่ม คือ ผู้ดำเนินการ (Moderator) บทบาทของผู้ดำเนินการสำคัญมากที่จะดึงให้ผู้เข้าร่วมยอมพูดคุย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สถานที่ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการสนทนากลุ่ม โดยสถานที่ต้องเป็นอิสระจากความวุ่นวายและมีความเป็นกลางให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้มีความสะดวกในการจัดตั้งเทปบันทึก บรรยากาศโล่งสบาย การสนทนากลุ่ม นักวิจัยต้องมีการวางแผน มีการนัดหมายกับผู้เข้าร่วมอย่างชัดเจนในเรื่องเวลาและสถานที่ที่จะจัดสนทนากลุ่ม และต้องชี้แจงให้กับผู้เข้าร่วมเข้าใจกติกาก่อนการเริ่มดำเนินการ

การสนทนากลุ่ม เป็นการเปิด โอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามหัวข้อที่กำหนด การสนทนากลุ่มเป็นลักษณะที่มีความเป็นส่วนตัวและเป็นความลับไม่มีการเปิดเผยชื่อจริงของผู้เข้าร่วม และความคิดเห็นของเขา จะนำเสนอเป็นความคิดของกลุ่มเครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ เครื่องถ่ายวิดีโอ เครื่องอัดเทป และการจดบันทึก

การสนทนากลุ่ม เป็นกระบวนการหาข้อเท็จจริงทางสังคมที่ลึกซึ้ง ผู้ดำเนินการสนทนาสามารถชักใช้ไถ่เรียงผู้เข้าร่วมได้อย่างเต็มที่ และมีค่าใช้จ่ายน้อยสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ใช้ขนาดตัวอย่างมากกว่าเทคนิคเชิงคุณภาพอื่น ๆ ผลการศึกษาสามารถนำไปช่วยเสริมการวิจัยเชิงปริมาณได้ โดยการนำข้อค้นพบ และการอธิบายประเด็นที่ไม่อาจค้นพบหรือคาดหมายได้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

การสนทนากลุ่มทำให้ได้ข้อมูลกว้างและเจาะลึกประเด็นต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาและแก้ไขปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้น/รู้ได้/ค้นพบการสนทนากลุ่ม ประเด็นในการศึกษาสามารถตรวจสอบอย่างลึกซึ้ง ต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณและยังสามารถดึงผู้เข้าร่วมที่ไม่จำกัดการศึกษา ผู้เข้าร่วมอาจอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ก็สามารถเข้าร่วมในการสนทนากลุ่มได้หรือการที่ผู้เข้าร่วมอาจรู้สึกว่าจะไม่สะดวกที่จะได้สัมภาษณ์ตัวต่อตัว แต่การสนทนากลุ่มก็มีข้อเสีย คือ ผล

การศึกษาไม่สามารถขยายผลกับคนกลุ่มอื่นได้ (Generalized) การสนทนากลุ่มจะดำเนินการได้ดีภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่เช่นนั้นอาจไม่สามารถจูงใจให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547 : 160-161)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นขั้นตอนที่ทำทายความรู้ความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ของผู้วิจัยในการที่จะใช้จินตนาการมองความจริงและข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มต้นเกือบพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อการเก็บข้อมูลเริ่มได้ระยะหนึ่งกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่ทำไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลไปวิเคราะห์แล้วเก็บข้อมูลใหม่มาวิเคราะห์ต่อไปเป็นวัฏจักร (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิการ์ สุขเกษม. 2547 : 252) และยังทำต่อไปหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จแล้ว มีวิธีการดังนี้

4.4.1 การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) เพื่อตรวจสอบแหล่งที่ได้มาของข้อมูลทั้งเวลา สถานที่และบุคคลว่าถ้าต่างกันแล้ว ข้อมูลจะต่างกันหรือไม่อย่างไร และการตรวจสอบสามเส้าด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodology triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากวิธีการเก็บข้อมูลหลาย ๆ วิธี เช่นการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การเก็บข้อมูลจากการให้ตอบแบบสอบถาม และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลจะต่างกันหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

4.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การสร้างข้อสรุปจากการศึกษารูปแบบหรือข้อมูลต่าง ๆ เป็นหลัก ดังเช่น 1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย คือการนำข้อสรุปที่ได้จากปรากฏการณ์ การสังเกต ข้อเท็จจริง หรือข้อค้นพบอื่น ๆ มาสรุปเป็นภาพรวม 2) การวิเคราะห์โดยจำแนกข้อมูล คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดตามขั้นตอนของเหตุการณ์ หรือตามลำดับกำหนดการ เป็นต้น

การวิจัยเชิงคุณภาพ จึงเป็นงานวิจัยในภาคสนามเป็นหลัก ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพในภาคสนาม จะเกิดจากบทบาทของผู้เก็บข้อมูลหลายบทบาท เช่น เป็นผู้สังเกต เป็นผู้สัมภาษณ์ เป็นผู้ที่มีส่วนร่วม ดังนั้นแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมได้อย่างเที่ยงตรง และชัดเจน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ประเสริฐ คำชื่นวงศ์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่การวางแผนงานวิชาการโดยกำหนดนโยบายตามสภาพปัญหา และสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบการวางแผน การวางแผนใช้วิธีการประชุมเพื่อระดมความคิด แล้วจัดทำเป็นแผนงาน โครงการร่วมกับคณะกรรมการ ก่อนการปฏิบัติชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจขั้นตอน และให้การสนับสนุนด้านงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ มีการนิเทศติดตามผลโดยผู้บริหารใช้แบบสังเกตการปฏิบัติงาน มีการประเมินผลรายงานเป็นเอกสาร รวมนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขในเรื่องที่เป็นปัญหา กิจกรรมโรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ การส่งเสริมการสอนในโรงเรียน มีการประชุมและกล่าวถึงในด้านการเรียนการสอน มากกว่าด้านอื่น ๆ ปัญหาอุปสรรคส่วนมากขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน ขาดงบประมาณวัสดุอุปกรณ์แนวทางแก้ไข ควรให้มีการพัฒนาบุคลากรและจัดสรรงบประมาณให้มากขึ้น

ธีรวัฒน์ หมูวิเศษ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา ตามทฤษฎีของผู้บริหารการศึกษาเขตการศึกษา 8 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลที่จะกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาจากส่วนกลาง ไปสู่ส่วนภูมิภาค กำหนดขอบข่ายความรับผิดชอบของหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ ให้ชัดเจน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการการศึกษาระดับจังหวัด มีสำนักงานกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และแผนบริหารบุคคล งบประมาณ วิชาการ และจัดการศึกษาด้านอื่น ๆ ตั้งอยู่ที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และเห็นควรให้มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา แต่ต้องเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายอำนาจปกครองท้องถิ่น การบริหารบุคคลควรเป็นหน้าที่ขององค์กรระดับจังหวัด มีคณะกรรมการข้าราชการครูจังหวัด บริหารงานบุคคลของข้าราชการครูอยู่ทุกสังกัด ให้บุคลากรทางการศึกษาเป็นข้าราชการครูด้วย ส่วนตั้งงบประมาณและการจัดสรรงบประมาณนั้น ควรให้จังหวัดดำเนินการ โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด (ศสว.จ.) ส่วนงานด้านวิชาการ มีปัญหาด้านหลักสูตรที่เน้นวิชาการมากเกินไป ไม่สนองความต้องการของท้องถิ่น เน้นการเรียนต่อที่สูงขึ้น ไม่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพชีวิตของคนในสังคม และเชื่อว่าการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจะแก้ปัญหาได้

นิมิต มั่งมีทรัพย์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในกระบวนการจัดและพัฒนาศึกษาในโรงเรียน เขตการศึกษา 1 พบว่าสมาชิก

องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีส่วนร่วมในลักษณะการร่วมเสนอข้อมูลความเห็นในการจัดและพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในเขตตำบล พฤติกรรมการมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ในด้านการวางแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน โดยมีส่วนร่วมในเรื่องการเสนอแนะการจัดการศึกษาเพื่อบำรุงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนา การเร่งรื้อให้ส่งบุตรหลานเข้าศึกษา ในทุกระดับของโรงเรียนและเสนอแนะให้โรงเรียนมีการปรับปรุงระบบและกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

วีระพงศ์ เดชบุญ และคณะ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตการศึกษา 10 ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ด้านการมีความรู้เรื่องการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเห็นประโยชน์ของการศึกษาอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความพร้อมในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี คือ ขาดงบประมาณที่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา ขาดการประสานงาน ขาดการวางแผนและการติดตามประเมินผลร่วมกัน สำหรับแนวทางแก้ไขคือ รัฐจัดสรรงบประมาณในส่วนของการศึกษาเพิ่มขึ้นให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดอัตรากำลังด้านการศึกษา จัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้กับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ออกระเบียบกฎหมายว่าด้วยการนี้ให้ชัดเจนเพื่อถือเป็นแนวปฏิบัติอย่างจริงจัง

บุญชิต เรไรและคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามภารกิจหลัก 6 ประการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ในงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานด้านอาคารสถานที่ งานด้านบุคคล งานด้านวิชาการ งานด้านกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมาก และงานด้านธุรการและการเงินอยู่ในระดับปานกลาง และผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามภารกิจ 6 ประการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ในงานด้านประชาสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานด้านอาคารสถานที่ งานด้านกิจการนักเรียน งานด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก และงานด้านธุรการและการเงิน งานด้านบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง

พงษ์ศักดิ์ ศรีวรกุล (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยศึกษาภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินการจัดการศึกษา แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา 9 โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 170 คน ผลวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่รับรู้ เข้าใจสภาพ และแนวทางพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่นและสามารถระบุแหล่งของปัญหาส่วนใหญ่แล้วมาจากผู้ปกครองยากจน รongลงมาโรงเรียนขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ ยังไม่ได้แสดงบทบาทในการดำเนินกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการศึกษา แต่สิ่งที่ทำได้ในขณะนี้ส่วนใหญ่เป็นการรณรงค์ให้เยาวชนอายุระหว่าง 3-14 ปี ได้มีโอกาสเข้าเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รongลงมาการติดตามข่าวสารการศึกษาจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้เห็นความสำคัญของการศึกษา และจากการสัมภาษณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่สามารถทำได้ขณะนี้ คือการปรับปรุงบริเวณ โรงเรียน อาคารสถานที่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ เห็นว่า สิ่งที่น่าทำได้คือ การออกข้อบังคับของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องของการส่งเสริมครูให้มีโอกาสพัฒนาตัวเอง โดยการจัดอบรม สัมมนา ศึกษาเพิ่มเติม และองค์การบริหารส่วนตำบล เห็นว่าหากยังไม่มีศักยภาพเพียงพอ และหากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานกลาง องค์การบริหารส่วนตำบล เห็นว่าสามารถดำเนินการได้

พิณสุดา สิริธรรังศรี และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา พบว่า การศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดอิสระในด้านแผนงานการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การบริหารส่วนบุคคล และบริหารงบประมาณและการเงิน เนื่องจากยังมีรายได้ไม่เพียงพอกับการบริหารท้องถิ่น ยังต้องพึ่งพางบประมาณและรายได้จากส่วนกลาง รวมทั้งไม่มีอิสระในการเก็บรายได้ที่ชัดเจนมีความไม่เท่าเทียมกันในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นายกเทศมนตรี มีอำนาจโยกย้ายบุคลากรเพียงระดับ 4 ลงมา ทำให้การบริหารงานส่วนท้องถิ่นไม่คล่องตัว ขาดประสิทธิภาพ นอกจากนั้น การจัดการศึกษายังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่มีคณะกรรมการบริหารการศึกษาของท้องถิ่นเป็นการเฉพาะ การบริหารและการตัดสินใจขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารของท้องถิ่น ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่มิใช่ นักการศึกษา จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาน้อยกว่าเศรษฐกิจ และการปกครองในระดับโรงเรียน หรือสถานศึกษา ก็ไม่มี การบริหารงานในรูปของคณะกรรมการเช่นเดียวกัน และแม้จะมีคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียน ก็เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือทางการเงิน

วัสดุ ครุภัณฑ์ เท่านั้น จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมทั้งการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมติดตามผล เกิดช่องว่างระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนและประชาชน ทั้งที่ส่วนท้องถิ่น ควรเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด

อัมพร ฟุ้งเฟื่อง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองเชียงราย พบว่า ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนดังกล่าว มีการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนชัดเจนมีความพร้อมในเรื่องหลักสูตรและการนำไปใช้ การจัดการเรียนการสอนตรงตามหลักสูตร มีสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุการเรียนการสอนตลอดจนการส่งเสริมการนำไปใช้ มีห้องสมุดเป็นสัดส่วน มีกิจกรรมการนิเทศเพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครู รวมทั้ง มีการวัดผลประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายกับจุดหมาย และเนื้อหาของหลักสูตร

ณรงค์ฤทธิ์ ปริชาณุกุล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองลำพูน มีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนไว้ชัดเจนมีสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุการเรียนการสอน ตลอดจนการส่งเสริมการนำไปใช้ นอกจากนี้มีกิจกรรมการนิเทศเพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครู ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองลำพูน ได้แก่ ครูมีงานหลายด้าน หรือสอนหลายวิชา ห้องสมุดขาดเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ โดยเฉพาะขาดเครื่องมือวัดผลประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการนิเทศภายใน ขาดแคลนวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน

บัญชา นามปาน (2542 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของการบริหารงานด้านวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 9 ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านการบริหารห้องสมุด ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของการบริหารงานด้านวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเขตการศึกษา 9 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผนงานวิชาการมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ ได้แก่ หนังสือที่ให้บริการมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ขาดครูบรรณารักษ์รับผิดชอบห้องสมุดโดยตรง ขาดงบประมาณในการสนับสนุนจัดซื้อหนังสือ และครูมีจำนวนน้อยปฏิบัติหน้าที่หลายอย่างและสอนหลายวิชา แนวทางในการแก้ปัญหาของการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการวางแผนงานวิชาการ โรงเรียนขนาดใหญ่เสนอแนะให้ครูมีส่วนร่วมจัดทำแผนและปฏิทินงานมากที่สุด ร้อยละ 33.33 และควรจัดสรรงบประมาณให้ฝ่ายวิชาการ

อย่างเพียงพอ ร้อยละ 25 ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กเสนอแนะให้มีการกำกับดูแลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 25 ด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดเล็กเสนอแนะให้เฉลี่ยอัตรากำลังครูให้เหมาะสม ร้อยละ 33.33 ด้านการจัดสื่อการสอน โรงเรียนขนาดใหญ่เสนอแนะให้จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติม ร้อยละ 25 ด้านการบริการห้องสมุด โรงเรียนขนาดใหญ่เสนอแนะให้จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ร้อยละ 33.33 และควรจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเข้าไปใช้ ร้อยละ 25 ด้านการนิเทศการเรียนการสอน โรงเรียนขนาดเล็กเสนอแนะให้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับการนิเทศแจกอย่างทั่วถึง ร้อยละ 25 ด้านการวัดผลและประเมินผล โรงเรียนขนาดใหญ่เสนอแนะให้มีการวิเคราะห์แบบทดสอบ ร้อยละ 33.33 และในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยภาพรวมมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านจัดสื่อการสอน ด้านการบริการห้องสมุด ด้านการนิเทศการเรียนการสอน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการวางแผนงานวิชาการและด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน จากผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาของการบริหารงานด้านวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 9 มีปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข คือ ด้านการบริการห้องสมุด ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดสื่อการสอน โดยผู้บริหารทุกระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของเทศบาล ผู้บริหารจะต้องหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาหมดไป

ศิริกาญจน์ โกสุม (2542 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กรรมการโรงเรียนของโรงเรียนชุมชนพัฒนา ได้แต่งตั้งจากสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นส่วนใหญ่ ส่วนความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุนด้านศึกษานั้น ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ เนื่องจากเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้น้อย และเพิ่งเริ่มดำเนินการบริหารงาน ทำให้การบริหารงานยังมีลักษณะการล่องลอยต่องูก นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลยังเน้นการนำงบประมาณทั้งตำบลมาใช้ร่วมกันเป็นโครงการใหญ่ไม่ได้แบ่งให้หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านนำไปพัฒนาหมู่บ้านตามความจำเป็น ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาในรูปแบบขององค์กรน้อย แต่เข้ามาร่วมในฐานะของผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานเฉพาะตัวเลข และในการเป็นคณะกรรมการโรงเรียนจะมีส่วนร่วมมาก โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน ส่วนในด้านการเรียนการสอน องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีข้อจำกัดเนื่องจากขาดความรู้ในการจัดการศึกษา

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความพร้อมทางด้านจิตใจที่ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ที่จะเข้าไปมีบทบาททางการศึกษาอย่างเต็มที่ การบริหารการจัดการมีความ เป็นไปได้ และต่างเชื่อมั่นว่าทำได้ดี เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลและ องค์การบริหารส่วนจังหวัด) เคยมีบทบาทในการจัดการศึกษาด้วยตนเองจนถึงปัจจุบัน ส่วน องค์การบริหารส่วนตำบล ก็เคยมีประสบการณ์ในการเป็นกรรมการศึกษามาแล้ว มีความสามารถ และเหตุผลเพียงพอที่จะจัดการศึกษาได้เหมาะสมกับสภาพชุมชน และท้องถิ่นของตนเองได้อย่าง แท้จริง และทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลงความเห็นตรงกันว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมาบัญญัติมาก และท้องถิ่นจะต้องสนองตอบเจตนารมณ์นั้นอย่างเต็มความสามารถ และเชื่อมั่นในศักยภาพตัวเอง ว่าสามารถพัฒนาได้

จเร เหมือนแมน (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียน เทศบาล เขตการศึกษา 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ และปัญหาในการ บริหารงานวิชาการของ โรงเรียนเทศบาล เขตการศึกษา 6 จากการศึกษาพบว่า ด้านการนำหลักสูตรไป ใช้ มีการวางแผนพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนทำความเข้าใจ หลักสูตรโดยส่งครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร จัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนตามความ สัมผัสใจและความสามารถของครู จัดหาสื่อการเรียนการสอนด้วยการจัดซื้อจากเงินงบประมาณ กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจัดให้มีการวางแผน การนิเทศในโรงเรียน จัดให้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรม ส่งเสริมในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ส่วนปัญหา คือ ครูไม่ได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรไม่เพียงพอ ครูไม่เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสอน ครูขาดทักษะในการผลิตและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนโรงเรียนส่วนใหญ่ ขาดเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ การนิเทศการสอนโรงเรียนไม่สามารถจัดได้อย่างสม่ำเสมอ

สมหวัง กันทรส (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบ การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาในระดับอำเภอ กลุ่ม เจ้าหน้าที่และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนต่างเห็น ด้วยที่จะให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน 4 ด้าน คือ ด้านกำหนดนโยบายด้านการศึกษาในท้องถิ่น ด้านการสนับสนุนงบประมาณการจัดการศึกษา ด้าน การเป็นที่ปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และด้านการติดตามตรวจสอบ มาตรฐานการจัดการศึกษาและผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยเห็นว่าสมาชิกสภาองค์การ บริหารส่วนตำบลเป็นผู้แทนประชาชนย่อมทราบปัญหา และความต้องการของประชาชนใน

ท้องถิ่นเป็นอย่างดี และส่วนใหญ่ของทุกกลุ่มเห็นว่า ปัจจุบันนี้องค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มี ความพร้อมโดยต่างเห็นว่า ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษาและองค์การบริหาร ส่วนตำบลยังไม่มีรายได้เพียงพอที่จะไปช่วยเหลือด้านการศึกษาอย่างเต็มที่ตามความต้องการของ โรงเรียนได้ ซึ่งทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยเงื่อนไขสำคัญ คือ มีรายได้หรือได้รับเงินอุดหนุนมากขึ้น หรือมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการศึกษาเพียงพอและมีคุณภาพ

สำลี เกิ่งทองรส (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาความพร้อมขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในเขตการศึกษา 5 พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมี ความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ด้านการเห็น ความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การศึกษาและการจัดการศึกษาและด้านความสามารถในการดำเนินการจัดการศึกษา ส่วนด้าน ประสิทธิภาพจัดการศึกษามีความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาน้อยที่สุด การเปรียบเทียบ ความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา จำแนกตามตำแหน่งพบว่า ประธานกรรมการบริหาร ส่วนตำบลมีความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษามากที่สุด ส่วนปลัดองค์การบริหาร ส่วนตำบลมีความพร้อมต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาน้อยที่สุด ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความ พร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลมีไม่เพียงพอ ไม่มีบุคลากรที่จะดำเนินการด้านการศึกษา ไม่มี กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการศึกษาที่ชัดเจน และผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีวุฒิ ด้านการศึกษา

พิเชษฐ คงปัดดา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีการจัด การควบคุม ติดตามและพัฒนาการบริหารงาน วิชาการทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงานทางวิชาการ มีการประเมินผลการวางแผนโดยสรุปและ รายงานผลเมื่อสิ้นปีการศึกษา ด้านหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร มีการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการใช้หลักสูตรโดยศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน มีหลักการจัดครูเข้าสอนโดยจัดตามความสามารถและความถนัดของครู ด้านการนิเทศการศึกษา มีการมอบหน้าที่การนิเทศให้ผู้ช่วยผู้บริหาร ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตรโดยจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน มีการเก็บ รักษาสื่อโดยใช้ครูผู้สอนเก็บเอง ด้านห้องสมุด มีการประเมินผลการใช้ห้องสมุดโดยประเมินผล จากสถิติผู้มาใช้ห้องสมุด และด้านการวัดผลและประเมินผล มีการติดตามประเมินผลและรายงาน

ผลการประเมินผลการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยตรวจสอบผลการเรียนในแต่ละภาคเรียน ส่วนปัญหาการบริหารงานวิชาการที่พบคือ บุคลากรของโรงเรียนเข้าใจกระบวนการปฏิบัติงานวิชาการไม่ตรงกัน ครูบางคนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรโรงเรียนขาดการนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ ขาดสถานที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ขาดงบประมาณในการจัดหาเอกสารหลักสูตรและหนังสือตำรา และยังคงขาดเครื่องมือวัดผลประเมินผลที่ได้มาตรฐาน

นิตยา เงินประเสริฐศรี และคณะ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเหมาะสมในการถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : บทสะท้อนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กล่าวถึงแนวทางในการถ่ายโอนสถานศึกษา 18 แนวทาง ดังนี้

1. สร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการจัดการศึกษา
2. ให้คณะกรรมการการศึกษาที่จัดตั้งมีอิสระในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้ท้องถิ่น
3. ไม่กำหนดระยะเวลาของการถ่ายโอนสถานศึกษา แต่ขึ้นอยู่กับความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. จัดสรรรายได้ของท้องถิ่น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของงบประมาณที่จัดเก็บได้ เพื่อจัดการศึกษาในท้องถิ่น
5. เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส
6. สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของท้องถิ่น
7. ให้มีความยินยอมและยอมรับจากฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และฝ่ายโรงเรียน (คณะกรรมการสถานศึกษาและครู) เพื่อการถ่ายโอนสถานศึกษา
8. ดำเนินการถ่ายโอนคน เงินงบประมาณ และงาน (การเรียนการสอน) ไปพร้อมกันเพื่อจัดการศึกษา
9. ดำเนินการถ่ายโอนสถานศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยไม่กำหนดระดับประเภทการศึกษาหรือสถานศึกษา
10. ดำเนินการถ่ายโอนสถานศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากผ่านเกณฑ์ประเมินความพร้อม
11. ให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู คือ คณะอนุกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) รับผิดชอบงานบริหารงานบุคคลให้แก่ครูที่โอนให้ท้องถิ่น

12. ให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลของท้องถิ่น (องค์กรกลางบริหารงานบุคคลพนักงานท้องถิ่น) บริหารงานบุคคลโดยใช้หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา (อก.ค.ศ.)

13. ให้ใช้โครงสร้างเงินเดือนเป็นไปตามบัญชีเงินเดือนของข้าราชการครู ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

14. ให้ครูและผู้บริหารต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

15. ให้ครูและผู้บริหารคงสิทธิประโยชน์ในด้านตำแหน่งวิชาการ

16. ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน

17. ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงานวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารทั่วไป และบริหารงานบุคคล

18. ให้มีกลไกที่เข้มแข็งเพื่อการตรวจสอบการจัดการศึกษาโดยหน่วยงานอิสระและชุมชน

สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา (2545 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ด้านบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดบุคลากรทางการศึกษาที่มีวุฒิและความรู้ตรงตามสาขาวิชา และความต้องการของชุมชน มีความต้องการแนวทางการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร ด้านการเงินพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดงบประมาณสำหรับการรองรับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอ ด้านวัสดุและอุปกรณ์ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดวัสดุสำหรับการศึกษาในท้องถิ่น มีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการ พบว่า บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดความรู้ ความเข้าใจในการถ่ายโอนการจัดการศึกษา ต้องการให้มีการควบคุม กำกับนิเทศ ติดตามการจัดการศึกษาของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ด้านโครงสร้างและนโยบาย พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดการกำหนดโครงสร้างการบริหารในท้องถิ่นที่ชัดเจน ด้านผลผลิตและการบริหาร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาขาดความร่วมมือกันในการกำหนดแนวทางการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนนักเรียนในท้องถิ่น

สุชีระ จตุรงค์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระนอง ส่วนใหญ่ผู้บริหารงานวิชาการครบทั้ง 7 ด้าน คือ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุ

ประกอบหลักสูตร งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน และงานประชุมอบรม วิชาการ ส่วนปัญหาในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ที่ประสบ คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตร ขาดอัตรากำลังครู ครูไม่มีเวลาว่างผลิตสื่อ และเตรียมสื่อการสอน ขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพในการประเมินผลการเรียน การสอน ขาดงบประมาณในการจัดหาหนังสือ เอกสาร วารสาร การนิเทศภายในยังไม่สามารถจัดได้อย่างสม่ำเสมอ และขาดงบประมาณในการจัดประชุมอบรมสัมมนา

ศักดิ์ชาย รินนาคำ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ในท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน สรุปได้ดังนี้ สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน มีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากหาน้อย ดังนี้ ด้านบำรุงรักษาสีศิลปะและจารีตประเพณี ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ด้านให้ความร่วมมือและสนับสนุนสถานศึกษาในท้องถิ่น และด้านการจัดการศึกษาและฝึกอบรมในท้องถิ่น สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่านที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

ศักดิ์ชัย ชัยสร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละงาน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมวิชาการมีปัญหามากที่สุด ส่วนแนวทางในการแก้ปัญหาแต่ละงานเห็นว่าควรมีการอบรมการนิเทศ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับงานธุรการทางวิชาการ งานกิจกรรมการเรียนการสอน การส่งเสริมวิชาการร่วมกับการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของงานกลุ่มประสบการณ์ งานวัดผล และประเมินผลรวมทั้งการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ ให้เพียงพอกับความ ต้องการของแต่ละกิจกรรม

ทินกร เงินอ่อน (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการรับรู้และความต้องการของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสุวรรณบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่า การรับรู้และความต้องการของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาส่วนท้องถิ่น รวมทั้งให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจน ช่วยบริจาคซื้อวัสดุให้โรงเรียน และร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ยกเว้นการติดตามการทำงานของครู วิเคราะห์ภารกิจของครู ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราวของโรงเรียน ที่ประชาชนไม่อยากมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา

สำนักผู้ตรวจราชการ ประจำเขตตรวจราชการที่ 8 (2549 : 33) ได้วิจัยเรื่อง ความพร้อมเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำเขตตรวจราชการที่ 1-12

พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมพบว่า องค์กรบริหารส่วนจังหวัดส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในเรื่อง ไม่มีบุคลากรการศึกษา หรือบุคลากรที่มีประสบการณ์ภายในหน่วยงานโดยตรง ในส่วนของเทศบาลตำบลที่จัดการศึกษาอยู่แล้วส่วนใหญ่มีปัญหาด้านงบประมาณ เนื่องจากไม่ได้นำออกมาใช้อย่างเต็มที่ และบุคลากรไม่เพียงพอในการสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา และได้รับสวัสดิการไม่เท่าเทียมกับข้าราชการของรัฐ ส่วนเทศบาลที่ยังไม่เคยจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณในการพัฒนาการศึกษา การไม่ยอมรับจากข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ หากโอนมาสังกัดในท้องถิ่น รวมทั้งความก้าวหน้าด้านสวัสดิการของพนักงานท้องถิ่นไม่เท่าเทียมกับข้าราชการสำหรับองค์กรบริหารส่วนตำบลที่จัดการศึกษา และยังไม่เคยจัดการศึกษา พบว่ามีสภาพปัญหาไม่แตกต่างกันส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษา บุคลากรท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่เห็นความสำคัญที่จะให้ท้องถิ่นจัดการศึกษา เห็นควรว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ และยังขาดความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เชสเตอร์ (Chester. 1996 : Abstract) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารงานวิชาการมีสมรรถภาพสูง เนื่องจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เช่น การส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี ให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดอบรม สาธิตวิธีการสอนเพื่อให้ครูคุ้นเคยกับวิธีการสอนแบบต่าง ๆ จัดอภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอน จัดโครงการให้ครูในโรงเรียนสลับเปลี่ยนเยี่ยมชมชั้นเรียน และสังเกตการสอน จัดวิทยากรมาช่วยในการประชุมปฏิบัติการ และการประชุมเกี่ยวกับปัญหาการสอน ให้ครูมีเวลาสำหรับการสอนมากขึ้น ให้ครูมีส่วนร่วมในการเลือก โสตทัศนศึกษา วัสดุอุปกรณ์ การสอนจัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาเพิ่มเติมแก่ครูส่งเสริมให้ครูอ่านหนังสือ หรือบทความเกี่ยวกับวิชาครูเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน

แยงก์ (Yang. 1991 : Abstract) ได้ตรวจสอบถึงปัจจัยทางการเมืองที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ การกระจายอำนาจทางการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความชื่นชอบในประเด็นการกระจายอำนาจ และการเข้ามามีส่วนร่วมแต่ในกรณีของภานี้ประชาชนต้องการได้ข้อมูลที่มากกว่าเดิม ในกลุ่มย่อย ๆ ของประชาชน มีความแตกต่างทางความคิดอย่างนัยสำคัญทางสถิติ ระดับความนิยมในการกระจายอำนาจทางการศึกษาของประชาชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน โดยเน้นในกรณีของการตัดสินใจและการสนับสนุน ความมั่นใจในโรงเรียนจะเป็นปัจจัยเชิงลบในความคิด

ของประชาชน และความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดทางการกระจายอำนาจ

ไรแอซ (Riaz. 1992 : Abstract) ได้ศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบการกระจายอำนาจทางการศึกษาในประเทศปากีสถาน ผลการวิจัยพบว่า ระบบการกระจายอำนาจจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินการนิเทศ การวางระบบป้องกันการแทรกแซง และการทบทวนการสร้างแนวคิดกระบวนการต่าง ๆ ต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง การได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบในการดำเนินการด้วย และรูปแบบการกระจายอำนาจอยู่ในรูปแบบของ Local government educational model รูปแบบดังกล่าวต้องการคุณลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ การเข้ามามีความคิด ร่วมทำ โปรแกรมของชาติการวางแผนแบบ Bottom-up approach และการมอบอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการดำเนินการ

6. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่างานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในโรงเรียนและพบว่า กระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ถ่ายโอนไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการไม่แตกต่างกับโรงเรียนที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการวางแผน 2) ขั้นตอนการดำเนินการตามแผน และ 3) ขั้นตอนติดตามประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข

ส่วนขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดบางนมโค (ปานอุทิศ) มีขอบข่ายการบริหารงาน จำนวน 10 งาน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 10) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ